

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

Magisterské kombinované studium

2012 – 2014

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Petra Rompotlová

**Hudební výchova na 1. stupni ZŠ a využití
výukových prostředků**

Praha 2014

Vedoucí diplomové práce:

PaedDr. Viola Rašínová

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

Master combined studies

2012 – 2014

DIPLOMA THESIS

Petra Rompotlová

Music to 1 primary school and the use of learning

Prague 2014

The Diploma Thesis Work Supervisor:

PaedDr. Viola Rašínová

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená diplomová práce s názvem „Hudební výchova na 1. stupni ZŠ a využití výukových prostředků“ je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 3. března 2014

.....
Petra Rompotlová

Poděkování

Ráda bych tímto upřímně poděkovala mé vedoucí diplomové práce, PaedDr. Viole Rašínové za odborné a pečlivé vedení této práce, za její vždy velmi vstřícný přístup a cenné rady. Velký dík patří také mému manželovi a celé mé rodině, kteří mě po celou dobu studia podporovali. V neposlední řadě bych velmi ráda poděkovala kolegům mého pracoviště Základní školy praktické v Klášterci nad Ohří.

Anotace:

Diplomová práce je zaměřena na výuku hudební výchovy na 1. stupni ZŠ a využití výukových prostředků. Cílem práce je zmapování výukových materiálů v předmětu hudební výchova ve 3. až 5. roč. ZŠ. Práce má výzkumný charakter a je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část je zaměřena na vymezení souvisejících pojmů z oblasti hudby, hudebního vývoje dítěte a rámcově vzdělávacího programu pro základní vzdělávání. V praktické části je poukazováno na výzkum, výsledky výzkumu a jejich interpretaci.

Klíčové pojmy:

Činnosti, dotazník, hudba, hudební výchova, hypotéza, píseň, rámcový vzdělávací program, učebnice, učitelé, vzdělávací oblast, výzkum, základní vzdělávání, žáci.

Annotation:

The thesis is focused on teaching music education at first primary school and the use of learning resources. The aim is to map the learning materials in the subject of music education in the third to 5 year schools. Research work has character and is divided into theoretical and practical parts. The theoretical part focuses on the definition of related concepts in the field of music, musical development of the child and the Framework educational program for primary education. In the practical part talks about research, research results and their interpretation.

Key words:

Activities questionnaire, music, music education, hypothesis, song, general curriculum, textbooks, teachers, educational field, research, primary education, pupils.

Obsah

ÚVOD.....	9
TEORETICKÁ ČÁST	
1 Hudba	11
1.1 Funkce hudby v lidském životě	11
2 Hudební vývoj dítěte	13
2.1 Průběh hudebního vývoje dětí	13
2.2 Hudební komunikace s novorozenci	13
2.3 Hudební talent a hudební schopnosti	15
2.4 Hudební připravenost dítěte při vstupu do školy	15
3 Rámcový vzdělávací program.....	17
3.1 Cíle základního vzdělávání podle RVP základního vzdělávání	17
3.2 Klíčové kompetence	18
3.3 Vzdělávací obsah	19
3.4 Průřezová témata.....	20
3.4.1 Osobnostní a sociální výchova	21
3.4.2 Výchova demokratického občana	22
3.4.3 Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech.....	22
3.4.4 Enviromentální výchova.....	23
3.4.5 Multikulturní výchova.....	23
3.4.6 Mediální výchova.....	24
4 Vzdělávací oblast Umění a kultura.....	25
4.1 Charakteristika vzdělávací oblasti.....	25
4.2 Obsah vzdělávací oblasti	26
4.3 Cílové zaměření vzdělávací oblasti.....	26

5	Hudební výchova	28
5.1	Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru	28
5.2	Očekávané výstupy	39
5.3	Estetická výchova.....	41
5.4	Učitel	42
PRAKTICKÁ ČÁST		
6	Výzkum	45
6.1	Vymezení cílů výzkumu.....	45
6.2	Hypotézy.....	46
6.3	Metody a techniky.....	46
6.4	Charakteristika výběrového souboru.....	48
6.5	Časový harmonogram.....	48
6.6	Výsledky výzkumu.....	49
6.7	Interpretace a diskuze výsledků výzkumu.....	73
	Závěr	78
	Seznam použitých zdrojů	79
	Seznam grafů a tabulek	81
	Seznam příloh	83

ÚVOD

„Hudba je znějící smyslový výraz života. Slovo život znamená veškerý život, který je možno vyjádřit hudbou a smyslově zpodobit zněním. Hudba, znějící výraz života, chce a může být taková, jací jsme my. Vzniká skrze toho, kdo ji dělá, tak, že dává zvukovému materiálu formu a přitom mu vdechuje svůj životní názor, myšlení a cítění.“ (EGGEBRECHT, H. H., *Hudba a krásno*. Praha: NLN s.r.o., 2001, s. 13)

Již od narození je člověk po celý život provázen hudbou, setkává se s ní v nejrůznějších situacích. Pro někoho se stává v průběhu života pouze zábavou, odpočinkem, koníčkem nebo také prací.

Pro autorku této diplomové práce je hudba neodmyslitelnou součástí života. Již od svých pěti let navštěvovala tehdejší hudební školu, kde se učila zpěvu a hře na klavír. Tato láska k hudbě jí vydržela až do současnosti, je členkou pěveckého komorního souboru Septem Cantet v Klášterci nad Ohří. Hře na klavír a zpěvu se věnuje i nyní, kdy dohlíží na svou dceru, která se po vzoru své matky také vzdělává na základní umělecké škole v hudebním oboru – hra na klavír a zpěv. Klavír a zpěv se také promítá do autorčiny pedagogické praxe na Základní škole praktické v Klášterci nad Ohří, kde vede dětský pěvecký sbor Sluníčko, který doprovází i hrou na klavír.

Již její bakalářská práce s názvem Hudební výchova u dětí s mentálním postižením, byla zaměřena právě na hudební výchovu. Cílem práce byl návrh písní a činností do předmětu hudební výchova na základní škole praktické již zmíněného města. Vyvrcholením bakalářské práce byl projekt Zimní zpívání, který byl prezentován v hotelu Bohemia Excellent v Klášterci nad Ohří na Vánoční výstavě.

Již tehdy autorka vycházela při výběru písní z učebnic, které byly vydané do roku 1998. I nyní se ve své diplomové práci věnuje oblasti hudební výchovy. Zajímalo ji tedy, zda v současné době jsou na školách učebnice hudební výchovy (pro 3., 4 a 5. ročník), které by byly stoprocentně v souladu s Rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání. Dále, zda z pohledu učitelů škola vynakládá dostatečné množství finančních prostředků na nákup výukového materiálu. V neposlední řadě zda učitelé ve své praxi běžně využívají alternativní výukové materiály a didaktické pomůcky. Diplomová práce měla tedy výzkumný charakter a byla rozdělena na teoretickou a praktickou část.

Do výzkumu byli zapojeni učitelé základních škol Chomutovska, kteří vzdělávají žáky 3. až 5. ročníků vzdělávacího oboru Hudební výchova. První část práce byla rozdělena do pěti kapitol.

Kapitola první je věnována hudbě. Je zde uvedeno, jaká je funkce hudby v lidském životě. Ve druhé kapitole je pojednáno o hudebním vývoji dítěte. Jaký je průběh hudebního vývoje dětí, jak probíhá hudební komunikace s novorozenci. Jsou zde zmíněny zákonitosti o hudebním talentu, opožděnosti a hudebních schopnostech. Daná kapitola je uzavřena výčtem požadavků hudební připravenosti dítěte při vstupu do školy. Ve třetí kapitole jsou uvedeny cíle základního vzdělávání, klíčové kompetence, vzdělávací obsah a průřezová témata Rámcově vzdělávacího programu pro základní vzdělávání. Čtvrtá kapitola je již konkrétně zaměřena na vzdělávací oblast Umění a kultura. Zde autorka popisuje charakteristiku, obsah a cílové zaměření vzdělávací oblasti. Poslední pátá kapitola teoretické části pojednává o vzdělávacím oboru Hudební výchova. Je zde podrobně rozpracován vzdělávací obsah vzdělávacího oboru. Jsou zde popsány vokální, instrumentální, hudebně pohybové a poslechové činnosti. V dané kapitole jsou také zmíněny očekávané výstupy vzdělávacího oboru a estetická výchova, která má nezastupitelné místo v hudební výchově. V závěru teoretické části se autorka zmiňuje o učiteli, jako jedním ze základních činitelů vzdělávacího procesu.

Praktickou část věnovala autorka vlastnímu výzkumu. Nejdříve byly vymezeny cíle výzkumu. V dalších kapitolách jsou popsány hypotézy, metody a techniky, charakteristika výběrového souboru a časový harmonogram. Praktická část práce je uzavřena výsledky, interpretacemi a diskuzí výsledků výzkumu. V samotném závěru diplomové práce bylo autorkou provedeno shrnutí a doporučení pro praxi.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Hudba

„Hudba je sladká, líbezná mluva, každému srdci srozumitelná. Pro city, pro něž by v žádné řeči slov se nenašlo, ona má výraz, v ní každý najde ohlasu.“ Božena Němcová

1.1 Funkce hudby v lidském životě

„Hudba bývá velmi často srovnávána s řečí. Říkáme, že je podobná řeči a nazýváme ji řečí: řeč tónů, řeč citů, univerzální řeč. Ve skutečnosti však hudba není řeč. Říkáme, že hudba něco znamená, vyjadřuje, dává na srozuměnou, a v tomto smyslu můžeme použít i slovní spojení, že hudba promlouvá, že něco říká. Ale i toto můžeme chápat pouze metaforicky, jakoby v uvozovkách. Protože promluva ve vlastním slova smyslu se uskutečňuje pomocí slov. Avšak to, co říká hudba, říká pomocí tónů. Společným rysem řeči jako promluvy pomocí slov a hudby jako promluvy pomocí tónů je ono znamenání, vyjadřování, dávání na srozuměnou: sdělování.“ (EGGEBRECHT, H. H., *Hudba a krásno*. Praha: NLN s.r.o., 2001, s. 19)

Hudba je stará jako lidstvo samo. Je považována za nejstarší formu dorozumívání, při kterém se využívala hra na hudební nástroje, které byly vyrobeny z čehokoliv nebo zpěv. Hudba v nás dokáže vyvolat například štěstí, radost, smutek. Také ale vzpomínky, na které bychom si někdy nejraději ani nevzpomněli. Hudba bezesporu náleží každému časovému období a na každého člověka promlouvá jiným způsobem. Svými tóny dokáže jak vyvolat slzy, tak úsměv na tváři. Hudba nás provází celým našim životem a je pro člověka lékem na duši. Hudbu lze rozdělit na tichou, hlasitou, utichající, zesilující, pronikavou, jemnou, brilantní, zpěvnou, veselou, smutnou, optimistickou tragickou, drsnou, něžnou, taneční, pochodovou...(Eggebrecht, 2001)

Celým našim životem nás hudba provází již od narození a ovlivňuje nás například rytmem a melodií. Vyjádří mnohdy i to, na co naše slova nestačí... Pravdou je, že hudba v průběhu dějin podstoupila řadu vývojových změn. Ohlédneme-li se do jakéhokoliv historického období, můžeme obdivovat jeho kulturu a umění.

Z poznatků, které máme o dějinách hudby k dispozici, z toho, co vše o hudbě víme, můžeme s přibližným určením uvádět, jaké vývojové etapy byly nejplodnější a které etapy následný vývoj v oblasti hudby nejvíce ovlivnily.

V současné době můžeme rozlišit velké spektrum hudebních nástrojů a žánrů. Všude kolem nás se „nachází“ hudba. Slyšíme ji v televizi, rádiu, mobilním telefonu, přenosných minipřehrávačích, internetu. Zamyslíme-li se hlouběji, můžeme uvést například i vyzvánění mobilního telefonu, úryvky hudby ve filmech a melodie v obchodních centrech. Ve školách by měly být děti vzdělávány zábavnou formou výuky. Je nutná motivace do učení. Proto vše, co není pro žáky zajímavé, by se mělo upravit tak, aby žáky povzbudilo a tím samozřejmě motivovalo.

Zamyslíme-li se nad tím, jaký vliv má rodinné prostředí na vývoj člověka, uvědomíme si, že v každé rodině panuje jiná atmosféra, odlišné životní postoje a návyky. Velmi důležitou roli v životě dítěte sehrává právě socializace, kdy dítě postupně kopíruje chování členů rodiny.

Jestliže tedy má rodina kladný vztah k hudbě, je velmi pravděpodobné, že hudbu bude mít rádo i dítě. Nejideálnější je, když dítě vyrůstá v rodině, ve které se rodiče sami aktivně hudbě věnují. Tím se následně hudebně vzdělává také jejich potomek. Nelze opomenout, že dítě má v hodinách hudební výchovy také viditelný náskok před svými spolužáky.

Je také velmi nutné sledovat význam hudby a její role v životě člověka. V současném světě, ve kterém se až příliš zdůrazňuje účelovost věcí a lidského konání, se hudba často jeví jako něco, co není přímo užitečné a praktické. A přesto již v době antických myslitelů byl chápán a zdůrazňován význam hudby pro rozvoj lidské společnosti. Hudba byla spojována s lidskou přirozeností a vedla člověka k poznání krásy. Byl také kladen velký důraz na výběr písní. Hudba patří k základním lidským potřebám, je s celou lidskou historií. Neexistují tedy žádné národy bez hudby. (Sedlák a kolektiv, 1983)

2 Hudební vývoj dítěte

2.1 Průběh hudebního vývoje dětí

Již v prenatálním období je lidský plod schopen reagovat na vnější zvuky. Dané reakce se projevují buď polekáním, které je doprovázené zrychleným srdečním tepem nebo naopak uklidněním, které je spojené se zpomalením srdečního tepu. Zvuky, které přichází z vnějšího prostředí, jsou dostatečně silné na to, aby se přes hladinu zvuků, které zaznívají v prostředí dělohy matky, dostaly až k plodu. Tělo matky totiž působí jako určitý filtr, který nepropustí některá frekvenční pásma a tím je zeslabena intenzita podnětů, které přichází z vnějšího prostředí. (Franěk, 2005)

Je tedy velmi důležité, aby matka v průběhu těhotenství poslouchala hudbu, která jí je blízká a kterou má ráda. Hudba ji může pozitivně naladit, uklidnit, také dodat potřebnou energii. Hudba je zdrojem dobrého pocitu, pohody, příjemné relaxace, což je v daných měsících pro rodičku velmi potřebné.

Po narození může novorozenec preferovat určité zvuky před jinými. Je to dané skutečností, že byl těmto zvukům vystaven již v prenatálním období. Mezi tyto zkušenosti zejména patří: hlas matky, určitý prozodický úryvek, který matka zpívala či četla v posledních týdnech svého těhotenství, dále určitý hudební úsek, celá hudební skladba a v neposlední řadě mateřský jazyk. Prenatální hudební zkušenosti se tedy velmi podílí na vytváření naší emocionální reakce na hudbu. (Sedlák a kolektiv, 1983)

2.2 Hudební komunikace s novorozenci

Rodiče na své děti nejen hovoří, ale také jim zpívají. Jedna z nejzákladnějších forem hudebního projevu a zároveň mezilidské komunikace je zpěv rodičů. Tato hudební komunikace, která samozřejmě souvisí i s řečovou komunikací, je pro vývoj dítěte velmi důležitá. Ukolébavka, která se vyznačuje pomalým tempem a častými repetitivními, je nejčastější hudební formou, s kterou přijdou novorozenci do styku. Prostřednictvím zpěvu dochází nejen k prohlubujícím vztahům mezi dítětem a dospělými, ale také se dítě učí, že přirozená forma emocionálního výrazu i mezilidské komunikace je právě hudba. (Franěk, 2005)

Hudební vývoj dítěte je považován za neoddělitelnou složku rozumového a duševního vývoje. Jedná se tedy o stupňovitý proces, který má časově a kvalitativně odlišná období. Osvojení řeči, rychlý rozvoj hudebního vnímání a motorická dovednost jsou charakteristické pro první období - pro dítě na začátku třetího roku. K dalšímu procesu dochází po šestém roce života dítěte, kdy morfologicky rychleji vyzrává pohybový analyzátor. V důsledku soustavné hudební výchovy se rozvíjí rozlišovací schopnost hudebního sluchu a to až dvojnásobně. Na konci mladšího školního věku je pozorován další kvalitativní stupeň, který je doprovázen začínající pubertou. Ta s emocionálním rozvojem prohlubuje i citlivost k hudbě.

V procesu utváření osobnosti a hudebního vývoje dítěte v nejranějších obdobích jeho života se významně uplatňuje senzitivní období. Na specifické podněty z okolí je totiž dětský organismus v tomto období značně citlivější. Toto období se projevuje pouze jednou a ovlivňuje vše, co se děje v pozdějším životě člověka. Motorické reakce jsou také velmi významné v duševním vývoji dítěte. Senzoricko-motorické činnosti, z níž vyrůstá i hudební vnímání, jsou prvotním činitelem v rozvoji psychiky.

Tyto činnosti tvoří první stadium od narození dítěte do půldruhého roku. Dítě cvičí smyslové orgány a svaly, osvojuje si různé reakce na vnější prostředí a přizpůsobuje se aktivně vnějšímu světu. Motorický analyzátor je zase anatomicko-fyziologickým základem pohybových činností. Motorické impulsy se uplatňují v aktivním hudebním vnímání, při zpěvu a při hře na hudební nástroj. Pohybové reakce nastávají u dítěte při rytmizovaném slově v písni a při vnímání hudby. Proto tedy hudebně pohybová aktivita je považována za základ estetického cítění, z něhož později dítě může přilnout i k jiným druhům umění.

Zvýšený význam je tedy kladen na hudebně pohybovou výchovu a elementární instrumentální činnosti. Hudební vnímání se totiž těsně spojuje s pohybovými složkami a s pohybovým výrazem dětského těla. (Sedlák a kolektiv, 1983)

2.3 Hudební talent a hudební schopnosti

Vloha, která je vrozenou dispozicí pro určitou činnost a odpovídá nadání, představuje určitý potenciál pro úspěšnou hudební činnost, při které dochází k rozvoji hudební schopnosti. Hudební schopnost je vyšší psychickou vlastností, která je vybudovaná prostřednictvím hudební výchovy, hudebních zkušeností a celkovým vlivem prostředí, v němž dítě žije. Všechny děti se narodí se svým vlastním potenciálem. Prostřednictvím potenciálu dochází ke zvládnutí určité činnosti nebo dovednosti a to na individuálně nejvyšším možném stupni dítěte. Nikdy ale nedojde k překročení tohoto stupně praxí, výchovou nebo intelektuálním růstem, protože potenciál odpovídá vloze. Je zapotřebí zapojit hudební výchovu a vhodné podněty z okolního prostředí, aby se hudební vlohy nezmenšovaly a neztrácely postupně svůj potenciál.

V průběhu prvních let života dítěte, kdy dochází k budování a dotváření funkce mozku, jsou hudební podněty významnými faktory vytvářející specifická nervová spojení v mozkové kůře. Vznikají tam představy, kterých je zapotřebí pro vytváření a vnímání hudby. (Franěk, 2005)

Hudebně opožděným dětem by měla být od počátku výuky hudební výchovy věnována zvýšená péče. Učitel by měl rozvíjet pěvecký projev u žáků tak, aby se velké individuální rozdíly postupně stíraly a kvalita a tempo těchto žáků se potíralo. Pedagog by se nikdy neměl ukvapit v diagnóze hudebního vývoje žáka. Naopak by si měl uvědomit, že jde o první prověrku na počátku soustavného vyučování a soustředit se na to, kam žák dospěje na konci prvního roku školní docházky pod jeho vedením. To je totiž období, které napoví mnohem více o dalším hudebním vývoji žáka.

2.4 Hudební připravenost dítěte při vstupu do školy

Ke vstupu do školy je hudební připravenost vázána na dosažený vývojový stupeň dítěte a na požadavky školy, které jsou prezentované v osnovách hudební výchovy. Samozřejmě připravenost také souvisí s dosaženým stupněm intelektu dítěte, s citlivostí hudebního sluchu, s poznávacími schopnostmi, motorickými dovednostmi, celkovou zručností a sociální připraveností. Hudební představy dítěte by měly být na takovém stupni rozvoje, aby bylo dítě schopno pojmenovat a poznat úryvek známé písně.

V oblasti rytmického cítění by dítě mělo reagovat na tempo pochodové skladby a hudební rytmus. V pěveckém projevu by mělo zazpívat oblíbenou píseň z mateřské školy, v elementárních improvizčních projevech „hrou na tělo“ reagovat na výrazně znějící hudbu a elementárních instrumentálních činnostech by mělo po názorném předvedení učitelem dojít k osvojení držení paliček dítětem, uvolnění pohybů rukou a vytřukání známé melodické písničky.

Hudební schopnosti, které jsou předpokladem pro výše uvedené činnosti, jsou samozřejmě u každého dítěte individuální. Od projevů těžko uspokojujících pro nadcházející hudební výchovu, až k výkonům velmi rozvinutých hudebních schopností. Hudební zralost tedy tvoří soubor hudebních činností, které jsou základem úspěšného plnění požadavků školy na žáka. (Sedlák a kolektiv, 1983)

3 Rámcový vzdělávací program

„Rámcový vzdělávací program (dále jen RVP) definuje ve školství v České republice nejvyšší úroveň vzdělávání spolu s projektem Národní program pro rozvoj vzdělávání (tzv. Bílá kniha). V roce 2004 MŠMT schválilo nové principy v politice pro vzdělávání žáků od 3 do 19 let. Toto rozhodnutí změnilo systém kurikulárních dokumentů, které jsou nyní vytvářeny na dvou úrovních a to na úrovni státní a na úrovni školské.

Národní program vzdělávání vymezuje počáteční vzdělávání jako celek a rámcové programy pak vymezují závazné „rámce“ pro jednotlivé etapy vzdělávání (předškolní, základní a střední vzdělávání). Školní úroveň pak představuje školní vzdělávací programy, podle kterých se uskutečňuje výuka na jednotlivých školách.“ (WIKIPEDIE. *Otevřená encyklopedie. Rámcový vzdělávací program.* [online]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/R%C3%A1mcov%C3%BD_vzd%C4%9B%C3%A1vac%C3%AD_program [cit. 2013-11-06])

Pro pedagogickou i nepedagogickou společnost jsou veřejně přístupné dokumenty státní i školní úrovně. Řadu pozitivních aspektů přináší víceúrovňové rozdělení kurikulárních dokumentů. Společné jádro, které je vymezeno na straně jedné, odráží konsensuální názor společnosti a zaručuje vzájemné dorozumění. Ohled na vzdělávací potřeby žáků a studentů jsou vymezeny na straně druhé a to za předpokladu, že se o vzdělávání rozhoduje tam, kde se uskutečňuje. (Národní program rozvoje vzdělávání. Bílá kniha, 2001)

3.1 Cíle základního vzdělávání podle RVP základního vzdělávání

Základní vzdělání by mělo poskytnout základy všeobecného vzdělání. Zejména v situacích, které jsou dítěti blízké a vtahují se k praktickému životu. (RVP ZV, 2013)

„V základním vzdělávání se proto usiluje o naplňování těchto cílů:

- *umožnit žákům osvojit si strategie učení a motivovat je pro celoživotní učení*
- *podněcovat žáky k tvořivému myšlení, logickému uvažování a k řešení problémů*
- *vést žáky k všestranné, účinné a otevřené komunikaci*

- rozvíjet u žáků schopnost spolupracovat a respektovat práci a úspěchy své i druhých
- připravovat žáky k tomu, aby se projevovali jako svébytné, svobodné a zodpovědné osobnosti, uplatňovali svá práva a naplňovali své povinnosti
- vytvářet u žáků potřebu projevovat pozitivní city v chování, v jednání a v prožívání životních situací; rozvíjet vnímavost a citlivé vztahy k lidem, prostředí i k přírodě
- učit žáky aktivně rozvíjet fyzické, duševní a sociální zdraví a být za ně odpovědný
- vést žáky k toleranci a ohleduplnosti k jiným lidem, jejich kulturám a duchovním hodnotám, učit je žít společně s ostatními lidmi
- pomáhat žákům poznávat a rozvíjet vlastní schopnosti v souladu s reálnými možnostmi a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování o vlastní životní a profesní orientaci“

(MŠMT. *Upravený rámcově vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/upraveny-ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani> [cit. 2013-11-06].)

3.2 Klíčové kompetence

Základní vzdělávání má dle RVP ZV žákům pomoci rozvíjet klíčové kompetence a poskytnout jim tím spolehlivý základ všeobecného vzdělání, které je orientováno především na praktické jednání a na situace, které jsou blízké životu.

„V etapě základního vzdělávání jsou za klíčové považovány: kompetence k učení; kompetence k řešení problémů; kompetence komunikativní; kompetence sociální a personální; kompetence občanské; kompetence pracovní.“ (MŠMT. *Upravený rámcově vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/upraveny-ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani> [cit. 2013-11-09].)

Proces osvojování těchto klíčových kompetencí je tedy dlouhodobý proces, jehož počátek je přiřazován předškolnímu vzdělávání a trvá po celý život. Na konci základního vzdělávání není úroveň osvojení konečná, nýbrž vytváří důležitý fundament

pro celoživotní učení a vstup do života. Vzájemná prolínavost, podobnost ve všech naukových a výchovných oblastech, nadpředmětová podoba, to vše jsou podoby klíčových kompetencí, které lze také získat jako výsledek celkového procesu vzdělávání. Vzdělávací obsah, aktivita a činnosti, které ve škole probíhají, jsou nepostradatelné k utváření a rozvoji kompetencí. (RVP ZV, 2013)

3.3 Vzdělávací obsah

V RVP ZV je vzdělávací obsah základního vzdělávání orientačně rozdělen do devíti vzdělávacích oblastí:

- Jazyk a jazyková komunikace (Český jazyk a literatura, Cizí jazyk, Další cizí jazyk)
- Matematika a její aplikace (Matematika a její aplikace)
- Informační a komunikační technologie (Informační a komunikační technologie)
- Člověk a jeho svět (Člověk a jeho svět)
- Člověk a společnost (Dějepis, Výchova ke zdraví)
- Člověk a příroda (Fyzika, Chemie, Přírodopis, Zeměpis)
- Umění a kultura (Hudební výchova, Výtvarná výchova)
- Člověk a zdraví (Výchova ke zdraví, Tělesná výchova)
- Člověk a svět práce (Člověk a svět práce)

Charakteristika, cílové zaměření a obsah vzdělávacího oboru jsou součástí každé vzdělávací oblasti. Vymezení charakteristiky vzdělávací oblasti vyjadřuje význam a postavení oblasti, dále to, jakými vzdělávacími obory je tvořena. Je zde také uvedena návaznost mezi prvním a druhým stupněm. Směr k rozvoji klíčových kompetencí je obsažen v cílovém zaměření oblasti. Očekávané výstupy a učivo jsou uvedeny v obsahu vzdělávacích oborů. Obsah je ale formulován pro delší časové úseky. První období (1. - 3. třída), druhé období (4. – 5. třída) tvoří první stupeň a druhý stupeň tvoří 6. – 9. třída.

K dosažení očekávaných výstupů je učivo chápáno jako nepostradatelný prostředek. RVP ZV učivo rámcově vymezuje. Na jeho základě se tvoří ŠVP, která jsou pro školy závazným kurikulárním dokumentem.

Cílem očekávaných výstupů je způsobilost žáka si osvojené učivo využít prakticky. Jsou to tedy činnosti, které jsou prakticky zaměřené, ověřitelné a využitelné v běžném životě. (RVP ZV, 2013)

3.4 Průřezová témata

Průřezová témata mají výchovný charakter, podílí se na utváření klíčových kompetencí, představují okruhy aktuálních problémů světa a v neposlední řadě jsou novým prvkem ve vzdělávání. Mají jednotné zpracování. Obsahují charakteristiku, přínos a obsah, kterým přispívají ke komplexnosti vzdělávání. Povinností školy je v průběhu základního vzdělávání všechna průřezová témata zařadit na první a druhý stupeň. V průběhu povinné školní docházky se pracuje s tématy: Osobnostní a sociální výchova, Výchova demokratického občana, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Multikulturní výchova, Environmentální výchova a Mediální výchova. (RVP ZV, 2013)

Na školách byly tedy s účinností od 1.9.2007 nahrazeny učební osnovy právě Rámcově vzdělávacím programem (RVP). Nelze opomenout, že s účinností od 1.9.2013 došlo k novelizaci RVP ZV. Každá škola si díky RVP, kde jsou jasně stanovená pravidla pro tvorbu Školních vzdělávacích programů, vytvořila svůj vlastní Školní vzdělávací program, na kterém spolupracovali všichni učitelé a podle kterého jsou vzdělávání žáci dané školy. V současné době mají již všechny školy vypracované své školní vzdělávací programy od 1. – 9. třídy a také podle nich své žáky vzdělávají.

Díky RVP ZV je podle mého názoru čím dál více kladen důraz na kreativitu učitele, častou změnu aktivit v době výuky, pohotovost, změny ve formě výuky a větší individuální přístup k žákovi. Pedagogové nemusí brát ohled na zavazující osnovy. Některé látce se mohou věnovat delší dobu a naopak nějakou mohou zredukovat. Jediná nevýhoda dle mého názoru je v tom, když dochází k migraci žáků. Žák se přestěhuje do jiného města a při nástupu do nové školy zjistí, že v některých předmětech je velmi pozadu nebo naopak ve velkém předstihu. Nebo třeba v nějakém předmětu se zatím nevzdělával...

3.4.1 Osobnostní a sociální výchova

Jedním ze 6 průřezových témat je Osobnostní a sociální výchova, která se zajímá a usiluje o osobnost žáka, o jeho individuální potřeby a zvláštnosti. Cílem je, aby si každý žák dovedl sám pomoci v každodenních situacích, hledal si vlastní cestu k životní spokojenosti, která je založená na dobrých vztazích nejen k sobě samému, ale i k dalším lidem potažmo světu. Tematické okruhy dané výchovy jsou rozděleny do tří částí a zaměřují se na osobnostní, sociální a morální rozvoj.

Osobnostní rozvoj

- Rozvoj schopností poznávání (cvičení pozornosti, smyslového vnímání, soustředění...)
- Sebezpoznání a sebepojetí (můj vztah ke mně samé/mu, moje vztahy k druhým lidem...)
- Seberegulace a sebeorganizace (cvičení sebeovládání, sebekontroly, plánování učení...)
- Psychohygiena (uvolnění-relaxace, rozumové zpracování problému...)
- Kreativita (originalita, schopnost vidět věci jinak, tvořivost v mezilidských vztazích...)

Sociální rozvoj

- Poznávání lidí (vzájemné poznávání se ve třídě a skupině, chyby při poznávání lidí...)
- Mezilidské vztahy (podpora, pomoc, pohled na svět očima druhého, respektování...)
- Kooperace a kompetice (rozvoj individuálních a sociálních dovedností pro kooperaci..)
- Komunikace (verbální a neverbální sdělování, pravda, lež...)

Morální rozvoj

- Hodnoty, postoje, praktická etika (spolehlivost, spravedlnost, respektování, odpovědnost...)

- Řešení problémů a rozhodovací dovednosti (zvládání problémů při učení a mezilidských vztazích...) (RVP ZV, 2013)

3.4.2 Výchova demokratického občana

Cílem výchovy je vybavit žáka základní úrovní občanské gramotnosti, jež má žákovi poskytnout řešit problémy se zachováním lidské důstojnosti. Žák si má být vědom svých práv, povinností, svobody a odpovědnosti, ve kterých mají nezastupitelné místo slušná komunikace a demokratické způsoby řešení.

Při realizaci tematických okruhů, které jsou zaměřeny na utváření a rozvíjení demokratických vědomostí, dovedností a postojů budoucích dospělých občanů, je nutné, aby se dané tematické okruhy co nejvíce vztahovaly k životním zkušenostem žáka:

- Občanská společnost a škola (demokratická atmosféra a demokratické vztahy ve škole...)
 - Občan, občanská společnost a stát (občan jako odpovědný člen společnosti...)
 - Principy demokracie jako formy vlády a způsobu rozhodování (řád, norma, zákon, spravedlnost...)
 - Formy participace občanů v politickém životě (demokratické volby a politika...)
- (RVP ZV, 2013)

3.4.3 Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech

Dané průřezové téma prostupuje celým základním vzděláváním. Cílem je vychovat z žáka zodpovědnou a tvořivou osobnost, která bude v dospělosti schopná mobility a flexibility nejen v občanské a pracovní sféře, ale i v osobním životě.

Prostřednictvím tematických okruhů si žáci uvědomují souvislosti při řešení běžných situací v souvislosti s globálními problémy a možnosti utvářet své vlastní životní perspektivy a to jak v evropském, tak v globálním prostoru.

Mezi tematické okruhy patří:

- Jsme Evropané (co Evropu spojuje a co ji rozděluje...)
- Evropa a svět nás zajímá (zážitky a zkušenosti z Evropy a světa, rodinné příběhy...)
- Objevujeme Evropu a svět (naše vlast a Evropa, život Evropanů a styl života...)
(RVP ZV, 2013)

3.4.4 Enviromentální výchova

K pochopení komplexnosti a složitosti vztahů člověka a životního prostředí je důležitá právě enviromentální výchova. Ta vede žáka k aktivní účasti na ochraně a utváření životního prostředí a také ovlivňuje v zájmu udržitelnosti rozvoje lidské civilizace životní styl a hodnotovou orientaci žáků.

Tematické okruhy průřezového tématu:

- Vztah člověka k prostředí (naše obec, náš životní styl, aktuální ekologický problém...)
- Ekosystémy (les v našem prostředí, kulturní krajina, vodní zdroje...)
- Základní podmínky života (voda, ovzduší, půda, energie, přírodní zdroje...)
- Lidské aktivity a problémy životního prostředí (doprava a životní prostředí, odpady...) (RVP ZV, 2013)

3.4.5 Multikulturní výchova

Cílem výše uvedené výchovy je seznamovat žáky s jinými kulturami, jejich hodnotami a tradicemi. Vede k chápání a respektování jiných kultur z hlediska spravedlnosti, solidarity a tolerance. Multikulturní výchova se velmi týká mezilidských vztahů ve škole. Ať jsou to vztahy mezi učiteli a žáky, mezi žáky navzájem, mezi školou a místní kulturou či mezi školou a rodinou. Nelze opomenout, že výchova se prolíná všemi vzdělávacími oblastmi a to především těmi tématy, které se zabývají vzájemným vztahem mezi příslušníky etnických skupin a příslušníky různých národů.

Tematické okruhy vycházejí z aktuální situace ve škole, vzájemných dohod mezi učiteli, učiteli a žáky, učiteli a rodiči:

- Etnický původ (rovnost etnických skupin a kultur...)
- Lidské vztahy (společné soužití všech lidí a podílení se na vzájemné spolupráci...)
- Kulturní diference (individuální zvláštnosti a jedinečnost každého člověka...)
- Princip solidárního smíru a solidarity (odstranění diskriminace všech etnických skupin...) (RVP ZV, 2013)

3.4.6 Mediální výchova

Cílem mediální výchovy ve vzdělávání je vybavit žáka základní úrovní mediální gramotnosti. Ta se týká historie a struktury fungování současných médií. Je to také prostředek naplnění různých potřeb žáka a to od získávání informací ze vzdělávání až po naplnění volného času.

Tematické okruhy dané výchovy se dělí na okruhy produktivních a receptivních činností:

Tematické okruhy produktivních činností

- Tvorba mediálního sdělení (výběr a uplatnění výrazových prostředků včetně jejich kombinací pro tvorbu vhodných sdělení...)
- Práce v realizačním týmu (spolupráce a komunikace v týmu, např. redakce školního časopisu, rozhlasu...)

Tematické okruhy receptivních činností

- Fungování a vliv médií ve společnosti (postavení a organizace médií ve společnosti...)
- Vnímání autora mediálních sdělení (uplatnění výrazových prostředků pro vyjádření nebo zastření názoru...)
- Stavba mediálních sdělení (pravidelnost v uspořádání mediovaných sdělení...)
- Kritické čtení a vnímání mediálních sdělení (kritický přístup k reklamě a zpravodajství...) (RVP ZV, 2013)

4 Vzdělávací oblast Umění a kultura

4.1 Charakteristika vzdělávací oblasti

„Vzdělávací oblast Umění a kultura umožňuje žákům jiné než pouze racionální poznávání světa a odráží nezastupitelnou součást lidské existence – umění a kulturu. Kulturu, jako procesy a výsledky duchovní činnosti, umožňující chápat kontinuitu proměn historické zkušenosti, v níž dochází k socializaci jedince a jeho projekci do společenské existence, i jako neoddělitelnou součást každodenního života (kultura chování, oblékání, cestování, práce). Umění, jako proces specifického poznání a dorozumívání, v němž vznikají informace o vnějším a vnitřním světě a jeho vzájemné provázanosti, které nelze formulovat a sdělovat jinými než uměleckými prostředky.

Vzdělávání v této oblasti přináší umělecké osvojování světa, tj. osvojování s estetickým účinkem. V procesu uměleckého osvojování světa dochází k rozvíjení specifického citění, tvořivosti, vnímavosti jedince k uměleckému dílu a jeho prostřednictvím k sobě samému i k okolnímu světu. Součástí tohoto procesu je hledání a nalézání vazeb mezi druhy umění na základě společenských témat, schopnosti vcítit se do kulturních potřeb ostatních lidí a jimi vytvořených hodnot a přistupovat k nim s vědomím osobní účasti. V tvořivých činnostech jsou rozvíjeny schopnosti nonverbálního vyjadřování prostřednictvím tónu a zvuku, linie, bodu, tvaru, barvy, gesta, mimiky atp.“ (MŠMT. Upravený rámcově vzdělávací program pro základní vzdělávání. [online]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/upraveny-ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani> [cit. 2013-11-09].

Do výše uvedené vzdělávací oblasti náleží vzdělávací obory Hudební výchova a Výtvarná výchova. Tuto oblast lze také rozšířit o doplňující vzdělávací obor Dramatická výchova, kterou lze realizovat formou samostatného vyučovacího předmětu, kurzu, projektu apod. Žáci se na 1. stupni základního vzdělávání seznamují nejenom s hudebním a výtvarným uměním, ale také s uměním literárním a dramatickým. Učí se s těmito uměními pracovat, využívat jich jako prostředky k vyjadřování, chápat je a posléze interpretovat. (RVP ZV, 2013)

„Hudební výchova vede žáka prostřednictvím vokálních, instrumentálních, hudebně pohybových a poslechových činností k porozumění hudebnímu umění, aktivnímu vnímání hudby a zpěvu a jejich využívání jako svébytného prostředku komunikace. V etapě základního vzdělávání se tyto hudební činnosti stávají v rovině produkce, recepce a reflexe obsahovými doménami hudební výchovy.“ (MŠMT. Upravený rámcově vzdělávací program pro základní vzdělávání. [online]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/upraveny-ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani> [cit. 2013-11-11].)

4.2 Obsah vzdělávací oblasti

- *„Obsahem Vokálních činností je práce s hlasem, při níž dochází ke kultivaci pěveckého i mluvního projevu v souvislosti s uplatňováním a posilováním správných pěveckých návyků.*
- *Obsahem Instrumentálních činností je hra na hudební nástroje a jejich využití při hudební reprodukci i produkci.*
- *Obsahem Hudebně pohybových činností je ztvárňování hudby a reagování na ni pomocí pohybu, tance a gest.*
- *Obsahem Poslechových činností je aktivní vnímání (percepce) znějící hudby, při níž žák poznává hudbu ve všech jejích žánrových, stylových i funkčních podobách, učí se hudbu analyzovat a interpretovat.“ (MŠMT. Upravený rámcově vzdělávací program pro základní vzdělávání. [online]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/upraveny-ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani> [cit. 2013-11-11].)*

4.3 Cílové zaměření vzdělávací oblasti

- *„Vzdělávání v dané vzdělávací oblasti směřuje k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí tím, že vede žáka k:*
- *pochopení umění jako specifického způsobu poznání a k užívání jazyka umění jako svébytného prostředku komunikace*

- *chápaní umění a kultury v jejich vzájemné provázanosti jako neoddělitelné součásti lidské existence, k učení se prostřednictvím vlastní tvorby opírající se o subjektivně jedinečné vnímání, cítění, prožívání a představy, k rozvíjení tvůrčího potenciálu, kultivování projevů a potřeb a k utváření hierarchie hodnot*
- *spoluvytváření vstřícné a podnětné atmosféry pro tvorbu, pochopení a poznání uměleckých hodnot v širších sociálních a kulturních souvislostech, k tolerantnímu přístupu k různorodým kulturním hodnotám současnosti a minulosti i kulturním projevům a potřebám různorodých skupin, národů a národností*
- *uvědomování si sebe samého jako svobodného jedince, k tvořivému přístupu ke světu, k možnosti aktivního překonávání životních stereotypů a k obohacování emocionálního života*
- *zaujímání osobní účasti v procesu tvorby a k chápaní procesu tvorby jako způsobu nalézání a vyjadřování osobních prožitků i postojů k jevům a vztahům v mnohotvárném světě.“ (MŠMT. Upravený rámcově vzdělávací program pro základní vzdělávání. [online]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/upraveny-ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani> [cit. 2013-11-15].)*

Hudební výchova je jedním z předmětů základního vzdělávání. Dle mého názoru je velmi důležitá pro rozvoj osobnosti člověka a dozajista také patří mezi nejvíce oblíbené ve vzdělávacím procesu. Cílem vzdělávání výše uvedeného předmětu je naučit žáky pěkně zpívat, aby jim zpěv přinášel estetické zážitky. Dále dát žákům radost z hudby a zpěvu, aby se na výuku těšili. K tomuto uspokojení je nutné, aby žáky hra na hudební nástroje, např. nástroje Orffova instrumentáře, bavila. Důležité je také „sladění“ pohybu s hudbou a vychovat z žáka dobrého kulturního posluchače hudby.

Je jasné, že učivo musí být úměrně rozdělené podle věkových možností žáka do jednotlivých ročníků. Vždyť učitel, který si je vědom důležitosti hudební výchovy a je hudebně vzdělaný, dozajista najde klíč k tomu, aby učinil z hudební výchovy předmět, na který se budou žáci těšit a postupně se tak předmět stane jejich nejoblíbenějším a nejpřitažlivějším ve vzdělávání.

5 Hudební výchova

5.1 Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru

Hudební výchova na 1. stupni základních škol je rozdělena na 2 období. Žáci se na 1. stupni vzdělávají ve vokálních, instrumentálních, hudebně pohybových a poslechových činnostech.

„Vokální činnosti:

- *pěvecký a mluvený projev - pěvecké dovednosti (dýchání, výslovnost, nasazení a tvorba tónu, dynamicky odlišený zpěv), hlasová hygiena, rozšiřování hlasového rozsahu*
- *hudební rytmus – realizace písni ve 2/4, 3/4 a 4/4 taktu*
- *dvojhlas a vícehlas – prodleva, kánon, lidový dvojhlas apod.*
- *intonace, vokální improvizace, diatonické postupy v durových a mollových tóninách (V., III. a I. stupeň, volné nástupy VIII. a spodního V. stupně apod.), hudební hry (ozvěna, otázka – odpověď apod.)*
- *záznam vokální hudby – zachycení melodie písni pomocí jednoduchého grafického vyjádření (např. linka), nota jako grafický znak pro tón, zápis rytmu jednoduché písni, notový zápis jako opora při realizaci písni.“ (MŠMT. Upravený rámcově vzdělávací program pro základní vzdělávání. [online]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/upraveny-ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani> [cit. 2013-11-11].)*

Při hodinách hudební výchovy je ve vokálních činnostech prioritou zpěv. Je to činnost, která je žáky většinou velmi oblíbená. Před samotným zpěvem je ale velmi důležité zaměřit se na samotné dýchání, správnou výslovnost, tvoření tónů, hlasová cvičení, frázování a v neposlední řadě výraz. Různými aktivitami, které se realizují formou her, jsou žáci vedeni ke schopnosti čistého zpěvu písni. Je také nezbytné naučit žáky správně intonovat, aby byli schopni reprodukce notového záznamu.

Cílem hlasového výcviku je dát žákům pěvecké dovednosti a návyky, případné závady ve zpěvu i v řeči odstranit a po celý život uchovat zdravě tvořený hlas. Učitel by neměl dopustit, aby žáci zapomínali to, čemu se naučili. Je zapotřebí neustále opakovat a tím utvrzovat dovednosti žáků, aby se staly jejich návykem.

V průběhu hudební výchovy by se žáci měli naučit správně dýchat, tvořit tón a správně artikulovat. Při hodinách zpěvu jsou nezbytné tyto zásady správného zpívání:

Rovně sedět a tím docílit správného dýchání

Rozeznáváme 4 typy dýchání:

- **Žeberní** (kostální), při kterém se hrudník rozšiřuje do stran. Toto dýchání je velmi namáhavé a využíváme jej při velké námaze.
- **Bránicový** (břišní, abdominální), při němž se pohybem bránice hrudník zvětšuje směrem dolů a mírně nadouvá břicho. Toto dýchání je pohodlné, ale není příliš vydatné. Nemusíme na něj myslet, je využíváno většinu dne a noci.
- **Svrchní** (klíčový), vzniká při velké námaze zvedáním ramen u malých dětí. Je namáhavé a není vydatné.
- **Kostoabdominální** (žeberně bránicový), který spojuje výhody dýchání typu bránicového a žeberního a který byl uměle vytvořen pro zpěv. Po celou dobu zpěvu se drží hrudník roztažený v nádechové poloze a poté se dýchá pouze bránicí pomocí břišních svalů. (Daniel, 2010)

Nekřičet při zpěvu

To, že křičení hlasu škodí, je sice pravda, ale ne celá. Nevadí síla při zpěvu, ale způsob, jakým je tón tvořen což ovlivňuje kultivovaný zpěv. (Daniel, 2010)

Otvírat ústa

Při nácviu pěvecké výslovnosti je důležité budovat návyk volně a dostatečně otvírat ústa. Pro některé žáky je tato dovednost celkem snadná, protože už při osvojování řeči na to jejich rodiče a pedagogové dohlíželi. Avšak jsou žáci, kteří si navykli při řeči málo otvírat ústa. Jim dá tato dovednost mnoho práce. (Daniel, 2010)

Nádech

Správný nádech by měl být hluboký, vydatný a neměl by být slyšet. Toho bývá docíleno tím, že po nádechu na 1 -2 doby se dech zadrží. Poté se může hospodárně a stejnoměrně dech fonací spotřebovávat. Nelze opomenout, že neslyšnost nádechu je věcí estetickou a praktickou. Vdechy nosem jsou využívány na začátku skladby, protože je na to dostatek času. Uprostřed skladby či v krátké pomlce se dýchá ústy. Před každým zpěvem by měl pedagog žákům dohodnutým gestem ukázat, kdy se mají nadechnout a zároveň kontrolovat, zda to dělají správně. (Daniel, 2010)

Hlavový tón

Hlavový tón má klíčové postavení v celém hlasovém výcviku. (Daniel, 2010)

Výslovnost koncovek

Výslovnost koncovek při zpěvu je velmi důležitá, protože zpěvu bude rozumět pouze tehdy, dokončí-li se výslovnost každé koncové souhlásky. (Daniel, 2010)

Frázování

Správné frázování je velmi důležité pro pěkný přednes písní. Na konci hudební nebo textové věty by měl právě nádech přerušit proud zpěvu, protože jinak by se mohl změnit smysl textu. Z tohoto důvodu je nutné, aby při nácviku každé písně byly vyznačeny nádechy v notách a důsledně by se mělo dbát na jejich realizaci. Aby se tedy sjednotilo dýchání celé třídy při zpěvu, je nutné, aby učitel při dirigování každý nádech ukázal a při chybném nádechu toto zpívajícímu vytknul. Vždyť právě správné frázování výrazně zlepšuje dojem z výkonu. (Daniel, 2010)

Měkké nasazení samohlásek

Podle způsobu, jakým provedeme začátek samohlásky při zpěvu, rozeznáváme nasazení měkké, tvrdé a dyšné. Při zpěvu by se ale mělo užívat měkkého nasazení, při kterém samohláska začíná bez nárazu. (Daniel, 2010)

Vokalizace

Důležitou součástí výuky zpěvu je správná výslovnost samohlásek čili vokalizace, která směřuje ke srozumitelné výslovnosti. Návuk správné vokalizace by měl být realizován hlavně v hlasových cvičeních na začátku hodiny a poté aplikován na zpěv písní. (Daniel, 2010)

Prodlužování výdechu

Aby byl žák schopen zazpívat jedním dechem i delší fráze, je zapotřebí hospodařit s dechem čili prodlužovat výdech. Ekonomie dechu by se měla nacvičovat na písničkách, buď zpomalováním, nebo spojováním dvou frází na jeden dech. (Daniel, 2010)

Vázání

Je velmi důležité, aby zpěvák od sebe neodděloval tóny a to z důvodu celistvého znění zpěvní věty. Neoptimálnější při návuku vázání je vzorné předvedení a důsledný návuk přímo na písni. (Daniel, 2010)

Souhláskové shluky

Při zpěvu písní se samozřejmě mohou vyskytnout souhláskové shluky, neboť český jazyk je bohatý na souhlásky, shlukující se někdy ve skupiny, které jsou nevyslovitelné pro cizince. Proto je zapotřebí, aby učitel dbal na to, aby žáci shluky vyslovovali srozumitelně a pečlivě. (Daniel, 2010)

Přídech

Jedná se o techniku krátkého vdechu (přídechu), která je poměrně náročná. (Daniel, 2010)

Dělení slov

Ve zpěvu se slova na slabiky dělí tak, aby vznikly slabiky otevřené, které končí samohláskou. (Daniel, 2010)

Deklamace

Deklamace ve zpěvu znamená shodu melodie a textu v přízvuku a délce. Návnik se provádí hlavně na písních. (Daniel, 2010)

Hudební rytmus

Hudebním rytmem se rozumí pravidelné střídání přízvuchných a nepřívuchných anebo kratších a delších tónů (dob) v průběhu pravidelného vnitřního členění během skladby. Spolu s melodií a harmonií tvoří rytmus tři základní prvky hudebního projevu. (Vrkočová, 1994)

Intonace

Intonace, nebo-li „čisté“ zpívání, je to soubor cvičení, jejichž cílem je posílit schopnosti intonovat, zazpívat a bezpečně určit intervaly. (Vrkočová, 1994)

Dvojhlas a vícehlas

Čistý jednohlas a potřebná míra rozvoje harmonického cítění jsou předpokladem dvojhlasého a vícehlasého zpěvu. (Vrkočová, 1994)

Záznam vokální hudby

Záznam vokální hudby se uskutečňuje pomocí not, které jsou grafickou značkou pro tón. Noty se umísťují do notové osnovy, kde se podle umístění pozná tónová výška a také délka znění tónu. Notová osnova se skládá z pěti linek a čtyř mezer. Je velmi důležité správné zapsání not na linku nebo mezeru. Do notové osnovy se zapisují noty celé, půlové, čtvrtové, osminové, šestnáctinové, dvaatřicetinové a čtyřiašedesátinové. (Vrkočová, 1994)

„Instrumentální činnosti:

- *hra na hudební nástroje – reprodukce motivů, témat, jednoduchých skladbiček pomocí jednoduchých hudebních nástrojů z Orffova instrumentáře, zobcových fléten, keyboardů apod.*
- *rytmizace, melodizace a stylizace, hudební improvizace – tvorba předeher, meziher a doher s využitím tónového materiálu písně, hudební doprovod (akcentace těžké*

doby v rytmickém doprovodu, ostinato, prodleva), hudební hry (ozvěna, otázka – odpověď), jednodílná písňová forma (a – b)

- *záznam instrumentální melodie – čtení a zápis rytmického schématu jednoduchého motivku či tématu instrumentální skladby, využití notačních programů.*“(MŠMT. *Upravený rámcově vzdělávací program pro základní vzdělávání.* [online]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/upraveny-ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani> [cit. 2013-11-11].)

Instrumentální činnost

Pomocí hudebních nástrojů (ale nejen jich) mohou děti zasahovat do znějící hudby, samy hudbu vytvářet, rytmicky doprovázet, komunikovat mezi sebou apod. Hudební nástroje se dají využít v souvislosti s hudební teorií (ukázky nástrojů, zařazování do doby, stylu, času), při doprovodu k písním (nejčastější využití), při propojování s hudebními prvky, či poslechovými skladbami. (Vrkočová, 1994)

Jednodílná písňová forma

Písňová forma je malá hudební forma, které se užívá ve vokální a instrumentální hudbě. Právě u lidových písní se s ní setkáváme v její nejčistší podobě. Typy této formy jsou malá jednodílná písňová forma, malá dvoudílná písňová forma a malá třídílná forma písňová. (Vrkočová, 1994)

Notační programy

Notační program je program, ve kterém učitel může psát partitury a poté je promítat přes dataprojektor žákům. Ti tak mohou zábavnější formou zapisovat notové záznamy, pokoušet se komponovat a následně svou „práci“ nechat přehrát počítačem. (Vrkočová, 1994)

Hudební nástroj

Hudební nástroj je nástroj, který je používán v hudbě. Je to zařízení, které vydává tóny a zvuky. Nástroje můžeme rozdělit podle různých hledisek, např. podle toho, jaký zvuk vydávají. Dále podle materiálu, ze kterého jsou vyrobeny a v neposlední řadě podle způsobu hry. (WIKIPEDIE. *Otevřená encyklopedie. Rámcový vzdělávací program.* [online]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Hudebn%C3%AD_n%C3%A1stroje [cit. 2014-01-04].

Hudebních nástrojů je tedy mnoho. Jsou jich desítky a každý z nich je jiný. Podle toho, jak se jimi tvoří tóny, lze je rozdělit do pěti základních skupin:

1. Samozvučné

Tón vzniká chvěním celého nástroje. Do této skupiny hudebních nástrojů patří kastaněty, triangl, xylofon, tubafon, gong, tamtam, talíře a zvony. (Vrkočová, 1994)

2. Blanozvučné

Tón se tvoří rozechvěním blány. Tamburína, tympány a bubny jsou příkladem této skupiny hudebních nástrojů. (Vrkočová, 1994)

3. Strunné

Tón vzniká rozechvěním struny a podle toho, čím se strunné nástroje rozechvívají, dělí se do pěti skupin: smyčcové – viola, housle, violoncello, kontrabas, srbské gusle a různé nástroje jiných národů; kolové – niněra; drnkací s hmatníkem – kytara, loutna, citera, ukulele, balalajka, mandolína a spousta orientálních nástrojů a drnkací bez hmatníku – harfa; úderné – cimbál a klávesové – cembalo, klavír, piano. (Vrkočová, 1994)

4. Dechové

Tón se tvoří nárazem výdechu na hranu otvoru – pikola, flétna; rozechvěním jednoduchého jazýčku nebo plátku – basetový roh, saxofon, klarinet; rozechvěním plátku nebo jazýčku dvojitého- fagot, anglický roh, hoboj; rozechvěním vzduchu přímo na rty, na které se nasazuje nátrubek – trubka, lesní roh, tuba, pozoun, křídlovka, eufonium. (Vrkočová, 1994)

5. Elektrické

Společným znakem jsou kmity akustické (zvukové), které vznikají přeměnou elektrických kmitů. Dnešní elektrické kytary, klávesové syntetizéry a elektrofonické varhany jsou nejrozšířenějšími typy elektrických hudebních nástrojů. (Vrkočová, 1994) V hodinách hudební výchovy jsou ale především využívány nástroje Orffova instrumentáře. (Vrkočová, 1994)

„Hudebně pohybové činnosti:

- *taktování, pohybový doprovod znějící hudby – dvoudobý, třídobý a čtyřdobý takt, taneční hry se zpěvem, jednoduché lidové tance*
- *pohybové vyjádření hudby a reakce na změny v proudu znějící hudby – pantomima a pohybová improvizace s využitím tanečních kroků*
- *orientace v prostoru – utváření pohybové paměti, reprodukce pohybů prováděných při tanci či pohybových hrách.*“ (MŠMT. *Upravený rámcově vzdělávací program pro základní vzdělávání.* [online]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/upraveny-ramcove-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani> [cit. 2013-11-11].)

Hudebně pohybová činnost

K psychickému a fyzickému uvolnění, k získání pohybových znalostí a elementárních hudebních znalostí slouží hudebně pohybová činnost. (Kulhánková, 2007)

Tato činnost dává žákům prostor pro uplatnění své individuality a prostor pro aktivizaci.

Pohybové dovednosti, které obsahují čtyři základní složky – pohybovou, rytmickou, taneční a uměleckou se stávají zdrojem tvůrčího a aktivního projevu žáka. Jelikož jsou pohybové faktory dítěti dané, je potřeba je rozvíjet a usměrňovat. (Knopová, 2005)

Taktování

Taktování je udávání rytmu rukou nebo taktovkou. Nejedná se o dirigování, protože dirigent musí umět kromě taktování ještě spoustu dalších věcí. Taktovka je hůlka, kterou dirigent nebo kapelník naznačuje rytmus skladby. Z historie jsou známe její různé podoby, např. tlučení těžké hole o podlahu či taktování do pochodu kratší kapelnickou holí. (Knopová, 2005)

Pantomima

Pantomima je jevištní forma beze slov, ve které se děj vyjadřuje pouze pohybem a gestikulací. Provází ji hudba, která je složená z jednotlivých čísel. (Knopová, 2005)

Pohybová improvizace

Pohybová improvizace je lidská činnost, která se koná bez náležité přípravy. (Knopová, 2005)

Tanec

Tanec je společenská pohybová aktivita, která je provozována většinou za doprovodu hudby. Je považován za druh umění. Při tanci se může navodit lepší nálada a vyjadřují se pocity tanečníka. (WIKIPEDIE. *Otevřená encyklopedie. Rámcový vzdělávací program*. [online]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Tanec>)

Mezi jednoduché lidové tance patří například polka a mazurka. Polka je tanec, s jejímž vznikem se spojuje řada jmen. Ve 30. letech 19. století to byl nejpoblárnější tanec lidových zábav a vlasteneckých bálů. V krátké době se polka rozšířila po celých Čechách a své zastoupení našla také v zámořských zemích. Mazurka je polský národní tanec 3/4 taktu, který má charakteristický rytmus i zakončení. V hudbě umělé byla mazurka proslavena nejvíce Frederikem Chopinem. Své zalíbení v ní našel také například Antonín Dvořák. (Knopová, 2005)

Taneční hry se zpěvem

Jedná se o taneční hry za doprovodu zpěvu. (Knopová, 2005)

„Poslechové činnosti:

- *kvality tónů – délka, síla, barva, výška*
- *vztahy mezi tóny – souzvuk, akord*
- *hudební výrazové prostředky a hudební prvky s výrazným sémantickým nábojem – rytmus, melodie, harmonie, barva, kontrast a gradace, pohyb melodie (melodie vzestupná a sestupná), zvukomalba, metrické, rytmické, dynamické, harmonické změny v hudebním proudu*
- *hudba vokální, instrumentální, vokálně instrumentální, lidský hlas a hudební nástroj*
- *hudební styly a žánry – hudba taneční, pochodová, ukolébavka apod.*
- *hudební formy – malá písňová forma, velká písňová forma, rondo, variace*
- *interpretace hudby - slovní vyjádření (jaká je to hudba a proč je taková).“ (MŠMT. Upravený rámcově vzdělávací program pro základní vzdělávání. [online]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/upraveny-ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani> [cit. 2013-11-20].)*

Poslechové činnosti

Poslechové činnosti nejsou v hudbě samostatným celkem, ale jsou spjaté s ostatními hudebními činnostmi. Žáci díky poslechu vnikají do světa hudby, seznamují se s hudebními nástroji, hudebními formami, s hudebními vyjadřovacími prostředky. Dále se pokouší hudbu interpretovat, vytvářet a doprovázet.

Již od začátku školní docházky začíná práce s poslechem. Žáci rozeznávají výškové rozdíly mezi tóny, délky a barvy tónů. Zde je zapotřebí používat různé hudební nástroje, při kterých se také žáci sami aktivně zapojují do výuky. Měli by se tedy naučit vnímat zvuk, jeho trvání, hlasitost a výšku.

Samozřejmě že v dalších ročnících jsou žáci seznamováni s náročnějším hudebním poslechem a jeho teoretickým rozbořem. Vnímání melodie, rozpoznání chyby ve známé melodii, zazpívání přede hry, předzpívání tónu či melodie jsou dalšími prvky ve vzdělávacím procesu předmětu hudební výchovy. (Vrkočová, 1994)

Tón

Tón je zvuk, který můžeme zahrát nebo zazpívat. Vzniká pravidelným chvěním tělesa a má určitou výšku, barvu, sílu, délku. Nota je grafickou značkou pro tón. (Vrkočová, 1994)

Rytmus

Rytmus je pravidelné střídání přízvučných a nepřízvučných dob. Do pravidelných úseků se člení přirozeným pohybem, Spolu s melodií a rytmem tvoří tři základní prvky hudebního projevu. (Vrkočová, 1994)

Melodie

Melodie je výsledkem řady tónů, kterými chce skladatel „něco“ vyjádřit. Tím je označována hudební myšlenka. Melodie se dá zazpívat a má nápaditý rytmus. (Vrkočová, 1994)

Harmonie

Harmonie se zabývá stavbou akordů a jejich spojováním. (Vrkočová, 1994)

Hudba vokální, instrumentální a vokálně instrumentální

Vokální hudba je taková, která je tvořena lidskými hlasy. Náleží jí písně různého druhu, popěvky, halekání. Dále všechny skladby, ve kterých se zpívá s nástrojovým doprovodem nebo bez něho.

Podle účelu dělíme vokální hudbu na církevní a světskou. K instrumentální hudbě patří skladby, které jsou hrané hudebními nástroji nebo psané pro hudební nástroje. Tato hudba se vyvíjela od dávných dob jak v hudbě vážné, lidové a zábavné. Kombinaci vokální a instrumentální hudby docílíme hudby vokálně instrumentální. (Vrkočová, 1994)

Hudební styly a žánry

Přesně definované a nejjednodušší rozdělení hudby podle obsahových a formálních charakteristik je hudební žánr. Existuje 7 základních hudebních žánrů: lidová hudba, jazz, vážná hudba, pop, rock, elektronika a metal. Je tedy širším členěním

než hudební styl, protože hudebních stylů jsou stovky a neustále vznikají nové. WIKIPEDIE. *Otevřená encyklopedie. Rámcový vzdělávací program*. [online]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Hudebn%C3%AD_styl [cit. 2014-01-04].

Hudební formy

Hudebními formami se rozumí způsob, jakým skladatel uspořádal hudební myšlenky ve skladbě a řád, podle kterého jsou dané myšlenky řazeny a voleny. Při tvoření skladby skladatel většinou nevolí novou formu, ale zvolí zpravidla některou z historicky prověřených forem. Základními hudebními formami jsou variace, malá a velká forma písňová, forma sonátová a rondová, formy kontrapunktické, cyklické, speciální formy hudby vokální a různé tzv. „volné“ formy. (Vrkočová, 1994)

5.2 Očekávané výstupy

Dovednosti žáka v oboru hudební výchova definuje RVP pro základní vzdělávání následujícím způsobem:

1. období:

„Žák

- *zpívá na základě svých dispozic intonačně čistě a rytmicky přesně v jednohlase*
- *rytmizuje a melodizuje jednoduché texty, improvizuje v rámci nejjednodušších hudebních forem*
- *využívá jednoduché hudební nástroje k doprovodné hře*
- *reaguje pohybem na znějící hudbu, pohybem vyjadřuje metrum, tempo, dynamiku, směr melodie*
- *rozlišuje jednotlivé kvality tónů, rozpozná výrazné tempové a dynamické změny v proudu znějící hudby*
- *rozpozná v proudu znějící hudby některé hudební nástroje, odliší hudbu vokální, instrumentální a vokálně instrumentální*

2. období:

Žák

- *zpívá na základě svých dispozic intonačně čistě a rytmicky přesně v jednohlase či dvojhlas v durových i mollových tóninách a při zpěvu využívá získané pěvecké dovednosti*
- *realizuje podle svých individuálních schopností a dovedností (zpěvem, hrou, tancem, doprovodnou hrou) jednoduchou melodii či píseň zapsanou pomocí not*
- *využívá na základě svých hudebních schopností a dovedností jednoduché popřípadě složitější hudební nástroje k doprovodné hře i k reprodukci jednoduchých motivů skladeb a písní*
- *rozpozná hudební formu jednoduché písně či skladby*
- *vytváří v rámci svých individuálních dispozic jednoduché předehry, mezihry a dohry a provádí elementární hudební improvizace*
- *rozpozná v proudu znějící hudby některé z užitých hudebních výrazových prostředků, upozorní na metroritmické, tempové, dynamické i zřetelně harmonické změny*
- *ztvářňuje hudbu pohybem s využitím tanečních kroků, na základě individuálních schopností a dovedností vytváří pohybové improvizace.“ MŠMT. Upravený rámcově vzdělávací program pro základní vzdělávání. [online]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/upraveny-ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani> [cit. 2013-11-22].*

Na 1. stupni základního vzdělávání se žáci seznamují s hudebním jazykem. Učí se rozeznávat tento jazyk, používat ho, naslouchat mu, napodobovat jej. Hudební výchova vede žáky prostřednictvím vokálních činností (práce s hlasem), instrumentálních (hra na hudební nástroje), hudebně pohybových (reagování na hudbu pohybem) a poslechových činností (naslouchání znějící hudby) k porozumění hudebnímu umění, k aktivnímu vnímání hudby a zpěvu a jejich využívání jako prostředku ke komunikaci. Prostřednictvím těchto činností se učí žáci porozumět hudebnímu sdělení. Obsahem vokálních činností je práce s hlasem, při níž dochází ke kultivaci pěveckého i mluvního projevu v souvislosti s uplatněním a posilováním správných pěveckých návyků.

Obsahem instrumentálních činností je hra na hudební nástroje a jejich využití při hudební reprodukci i produkci. Obsahem hudebně pohybových činností je ztvárňování hudby a reagování na ni pomocí pohybu, tance a gest. A posledním obsahem poslechových činností je aktivní vnímání (percepce) znějící hudby, při níž žák poznává hudbu ve všech jejích žánrových, stylových i funkčních podobách, učí se hudbu analyzovat a interpretovat. Tyto činnosti se vzájemně propojují a doplňují. Žáky vedou k rozvoji hudebnosti (tj. schopnost, která se projevuje individuálními hudebními dovednostmi, jako jsou rytmus, intonace, tonální citění, hra na nástroj, pohyb těla apod.). (RVP ZV, 2013)

5.3 Estetická výchova

Hovoříme-li o předmětu hudební výchova, je nezbytné se zmínit o estetické výchově. Co je tedy cílem této výchovy? V nejširším slova smyslu je to působení na rozumovou, volní, citovou a mravní stránku psychiky člověka. Cílem se stává trvalé ovlivnění vztahů k umělecké tvorbě, k estetickým podnětům a k rozvoji vlastních estetických činností, mezi něž patří projev hudební, výtvarný, slovesný a tělesný.

Naopak v užším slova smyslu je estetická výchova chápána jako výchova k uvědomělému prožitku uměleckých děl, které jsou přiměřené svým obsahem a formou dětskému chápání a citění. Právě taková estetická výchova má pak svůj základ především v esteticko-výchovných předmětech učebního plánu každé školy, mezi něž patří právě hudební výchova.

Principy estetické výchovy

Procesuální komplexnost

Procesuální komplexnost jsou dva základní způsoby, které se nijak nevylučují, ale zároveň se vzájemně doplňují a podporují. Jedná se o výchovu vnímavosti pro jevy estetické a výchovu k tvůrčí estetické činnosti. (Harazimová, Skarlantová, 1998)

Obsahová integrita

Obsahová integrita proniká všemi složkami výchovy citové, rozumové, mravní a tělesné. Není tedy vázána na určitý vyučovací předmět. (Harazimová, Skarlantová, 1998)

Interdisciplinarita

Cílem interdisciplinarit je to, aby se proces estetické výchovy nestal předmětem seriózního zájmu pouze pedagogů a estetiků, ale také psychologů, sociologů, uměnovědců a kulturologů. (Harazimová, Skarlantová, 1998)

Hudební výchova je na 1. stupni základních škol zařazena v učebním plánu formou jedné vyučovací hodiny týdně. Žáci naslouchají hudbě, zpívají písně, vytleskávají rytmus, snaží se skloubit hudbu s tancem. Rytmizují písně i s pomocí hudebních nástrojů. Své místo ve vzdělávání daného předmětu má také teoretická část, což představuje např. nauka o tónech, stupnicích, životopisech a dílech vybraných hudebních skladatelů. Jsou to právě učebnice, které by měly být pro žáky a učitele velkým pomocníkem.

5.4 Učitel

„Jeden ze základních činitelů vzdělávacího procesu je profesionálně kvalifikovaný pedagogický pracovník, spoluodpovědný za přípravu, řízení organizace a výsledky tohoto procesu. K výkonu učitelského povolání je nezbytná pedagogická způsobilost. Tradičně byl učitel považován za hlavní subjekt vzdělávání, zajišťující ve vzdělávání předávání poznatků žákům. Současné pojetí učitelů, vycházející z rozšířeného profesionálního modelu, zdůrazňuje jeho subjektivě – objektivě role v interakci se žáky a prostředím. Učitel spoluvytváří edukační prostředí, klima školy, organizuje a koordinuje činnosti žáků, řídí a hodnotí proces učení. Stoupá význam rolí učitele v interakci se žáky, v týmu učitelů, ve spolupráci s rodiči a komunitou.“ PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 4. vydání. Praha: Portál, 2003, s. 261.)

Současná společnost radikálně mění mnoho zvyků, činností, postojů, které se nevyhýbají ani učitelskému povolání. Změny v profesní činnosti učitele se týkají jak jeho výchovně vzdělávacích aktivit, tak jeho postavení ve společnosti. Nároky na současného učitele se samozřejmě promítají do jeho činností, funkcí a rolí, které jsou náplní jeho učitelské profese. Také jeho profesní myšlení je nepochybně spojené s jeho profesním zráním, s jeho osobností. (Maňák, Janík, Švec, 2008)

Úspěšnost učitelova vzdělávání žáků je mimo jiných důležitých aspektů také velmi závislá na tom, jak dobře zná své žáky. Poznávání osobnosti žáka je ale velice nesnadné. Při zjištění informací pomáhá učiteli například sledování činností žáka, jeho výkony a chování v přirozených podmínkách. Dále sledování komunikace a interakce spolužáků, projevy žáka ve vztahu k činnostem, úspěchům, neúspěchům... (Čáp, Mareš, 2001)

Velmi důležitá je také ve výchovně vzdělávacím procesu komunikace. Prostřednictvím pedagogické komunikace učitel vychovává, vzdělává a sleduje pedagogické cíle. Využívá komunikace verbální a neverbální. Jeden ze základních požadavků, který je na učitele kladen, je spisovná výslovnost, která představuje soubor výslovnostních norem. (Nelešovská, 2005)

Jsem přesvědčená o tom, že učitelská profese patří mezi nejnáročnější povolání. Vždyť učitel je člověk, který má velké a nesnadné poslání. Připravit žáka do života a vybavit ho vědomostmi je nelehký úkol. Přesto, že se každý učitel snaží podle svého nejlepšího vědomí a svědomí předávat informace „svým“ žákům, většina žáků nejeví o učivo zájem. Osobnost učitele by měla být vybavena určitými dovednostmi a vlastnostmi. V dnešní době jsou na učitele kladeny stále větší nároky a požadavky. Pedagog a škola přebírá stále více zodpovědnosti za „své“ žáky. To se také ve většině případů odráží na zdraví učitelů.

I přes všechna tato úskalí, která s sebou nese učitelské povolání, jsem toho názoru, že každý učitel se snaží, aby děti chodily do školy rády. Námaha a práce, která je na žáky kladena, bude zvládána o to lépe, když žáci budou vědět, že právě učitel je připraven naslouchat, povzbudit, pochválit a podat pomocnou ruku, když je nejhůř. Především takovýto pozitivní přístup ze strany učitele dodává žákům jistotu a chuť do další práce. Z vlastní zkušenosti vím, že dobrý učitel se z pohledu žáka pozná tak,

že když si po letech strávených na základní, střední či vysoké škole vzpomene na svá studia, tak si vybaví právě jeho...

„Nejlepším učitelem není ten, kdo toho nejvíce ví, nejvíce vydrží, je stejně zdatný na tenisovém kurtu jako na mezinárodní konferenci. Skutečnou osobností je ten, kdo dovede ve svých žácích rozvíjet touhu po dalším poznávání, rozvíjet schopnosti, o nichž neměli tušení, kdo dovede přimět lidi, aby se snažili „být sami sebou“, pochopit své možnosti ve všech sférách a dosáhnout optima, kdo dokáže vést žáky tak, aby mohli teorií i praxí překročit limity generace svých učitelů.“ KASÍKOVÁ, H., VALIŠOVÁ, A., a kolektiv. *Pedagogické otázky současnosti*. Praha: Tra s.r.o., 1994. s. 1)

6 Výzkum

6.1 Vymezení cílů výzkumu

Na základě Rámcově vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (dále jen RVP ZV) má každá základní škola v České republice od 1. 9. 2007 vypracovaný svůj vlastní učební dokument Školní vzdělávací program (dále jen ŠVP).

Autorka se v praktické části zaměřila na skutečnost, jak se učitelé tomuto novému systému kurikulárních dokumentů přizpůsobili a jak se s nimi naučili pracovat. Cílem práce bylo zmapovat situaci v nabídce výukových materiálů z oblasti hudební výchova a zhodnotit jejich provázanost s RVP ZV, konkrétně ve 3. až 5. ročníku. Zjistit, zda učitelé považují tuto nabídku za dostatečnou, zda jsou dostupné materiály ucelené a odpovídají RVP ZV. V neposlední řadě práce dává za cíl, zamyslet se nad otázkou, zda je ve školách vynakládán dostatek finančních prostředků na nákup materiálů pro hudební výchovy.

V dnešním školském systému má předmět hudební výchova své nezastupitelné místo. Smyslem a zároveň cílem hudební výchovy je seznamovat žáky s krásami a bohatstvím naší hudební kultury. Vždyť prostřednictvím hudby žák pozná vztah ke společnosti, k člověku a lépe pochopí samotný význam hudby v lidském životě. Do výzkumu byli zapojeni učitelé základních škol Chomutovska, kteří vzdělávají žáky 3. až 5. ročníků vzdělávacího oboru Hudební výchova.

Cílem výzkumu bylo potvrzení či vyvrácení tří hypotéz, které byly zaměřeny právě na již výše uvedenou problematiku.

Autorka celou praktickou výzkumnou část diplomové práce rozpracovala do několika kapitol, které zároveň blíže popisují části výzkumu.

6.2 Hypotézy

„Hypotéza je vědecký předpoklad. To znamená, že byla vyvozena z vědecké teorie – z toho, co je o daném problému teoreticky zpracováno. Dále může hypotéza vzniknout na základě osobní zkušenosti výzkumníka, jeho pozorování a predikce. Musí důsledně vycházet z poznatků, které jsou o zkoumaném jevu známy, nebo z praktických zkušeností. Tyto teoretické poznatky i praktické zkušenosti se musí posunout dále a zjištěním z výzkumu potvrdit nebo vyvrátit. Hypotézy rozvíjejí naše poznání tak, že potvrzují nebo zpochybňují určitou teorii.“ (GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000, s. 50)

Hypotéza je tedy předběžná myšlenka, která se zabývá jevy nebo jejich určitými stránkami a je návodem, jakým způsobem se má pokračovat ve výzkumu.

Autorkou byly zvoleny níže uvedené hypotézy:

Hypotéza č. 1: V současné době nejsou na školách učebnice Hv (pro 3., 4. ani 5. roč.), které by byly stoprocentně v souladu s RVP ZV.

Hypotéza č. 2: Z pohledu učitelů škola nevykládá dostatečné množství finančních prostředků na nákup výukového materiálu.

Hypotéza č. 3: Učitelé Hv ve své praxi běžně využívají alternativní výukové materiály a didaktické pomůcky.

6.3 Metody a techniky

Pro celý výzkum (shromáždění dat), byla zvolena metoda dotazníku.

„Jak už název naznačuje, slovo „dotazník“ se spojuje s dotazováním, s otázkami. Je to způsob písemného kladení otázek a získávání písemných odpovědí. Dotazník je nejfrekventovanější metodou zjišťování údajů a je určen především pro hromadné získávání údajů. Osoba, která vyplňuje dotazník, se nazývá respondent. Jednotlivé prvky dotazníku se nazývají otázky. Zadávání dotazníku se nazývá administrace.“ (Gavora, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000, s. 99)

Dotazníkové šetření je tedy souhrn činností, které zahrnují plánování, rozdání, sbírání, vyhodnocování otázek a následně prezentaci výsledků. Dotazník ^{PŘÍLOHA 1} byl vypracován na základě Rámcově vzdělávacího programu pro základní vzdělávání – náplně vzdělávacího oboru Hudební výchova pro 3. až 5. roč.

Autorka se snažila dotazníkovým šetřením zjistit, zda učebnice daných ročníků odpovídají RVP ZV a zda výběr učebních materiálů z pohledu učitelů souvisí s vynakládáním dostatečného množství finančních prostředků školy.

Dotazník pro učitele byl sestaven z 38 otázek. Otázky se autorka snažila formulovat tak, aby byly srozumitelné a nezabraly respondentům více jak 20 min. času. Byly použity otázky uzavřené (29) a otázky polouzavřené - vlastní (9). Uzavřené otázky byly zaměřeny na odpovědi ano, ne a neumím se vyjádřit. Otázky vlastní daly možnost respondentům vyjádřit se k dané problematice.

Uzavřené otázky - př.:

Zapište, zda v učebnicích, které k výuce Hv používáte, je obsaženo:

- Dostatečný výběr písní
- Písně různých žánrů
- Cvičení na rozvoj dynamiky
- Cvičení k rozvoji výslovnosti
- Výuka taktování
- Písně k různým typům tanců
- Přehledné a k výuce dostačující materiály

Otázky vlastní – př.:

- Podle čeho si danou literaturu vybíráte?
- Co v literatuře dle vašeho názoru chybí?
- Máte na škole dostatek instrumentálních nástrojů? Pokud ne, proč?
- Jaké materiály byste navrhli ke zlepšení výuky Hv?

Pomocí tabulek a grafů byly prezentovány výsledky dotazníkového šetření. Výhodou autorčiny zvolené metody byla také anonymita šetření, což dozajista většina učitelů uvítala.

6.4 Charakteristika výběrového souboru

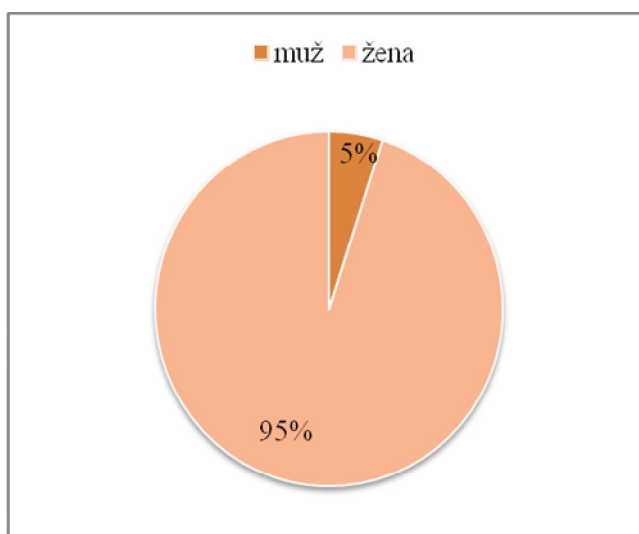
Výběrový soubor výzkumu tvořili učitelé 3. až 5. ročníků z 26 základních škol Chomutovska. Dotazník vyplnilo a odevzdalo celkem 33 učitelů.

6.5 Časový harmonogram

- březen, duben 2013: zpracování projektu výzkumu
- květen, červen 2013: sestavování dotazníků
- říjen 2013: rozdání dotazníků
- listopad 2013: výběr dotazníků
- prosinec 2013: zpracování výsledků výzkumu
- leden, únor 2014: zpracování diplomové práce

6.6 Výsledky výzkumu

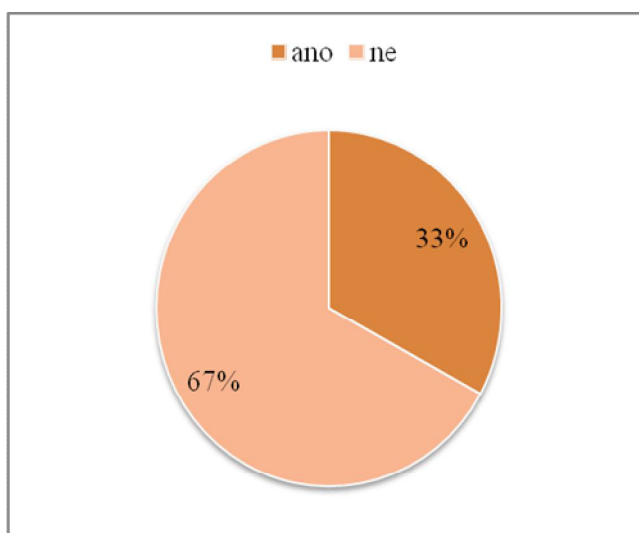
Graf 1: Pohlaví

Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

Danou otázkou bylo zjištěno, že téměř všichni respondenti jsou ženy – učitelky. Pět procent v dotazníkovém šetření byli zastoupeni muži.

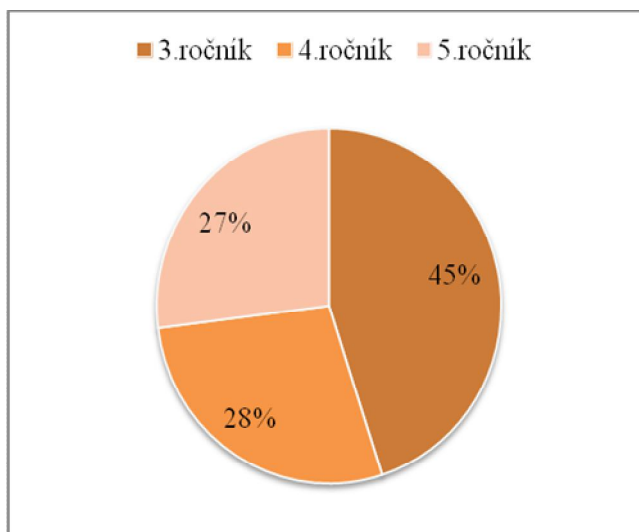
Graf 2: Aprobace Hv

Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

Zjištěné údaje výše uvedeného grafu uvedly, že aprobovaných respondentů vzdělávacího oboru hudební výchova bylo 33%. Neaprobovaných respondentů, kteří vzdělávají žáky 3. až 5. roč., bylo 67%.

Graf 3: Ročník, ve kterém vyučujete Hv

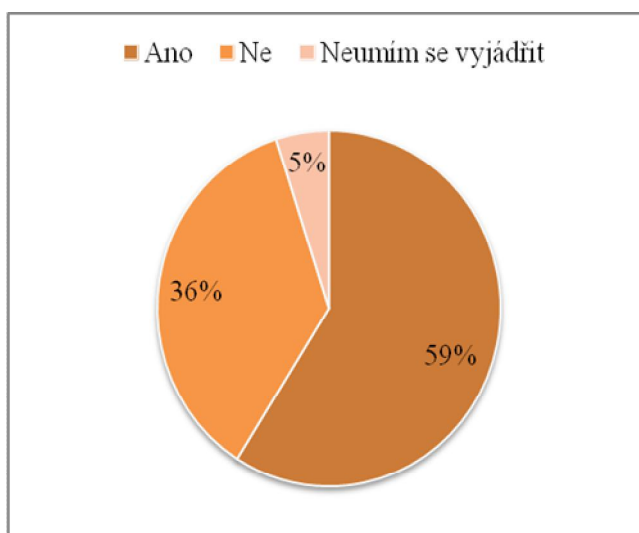

Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

Vyhodnocením otázky č. 3 ze strany respondentů bylo uvedeno, že nejvíce z nich vzdělává žáky vzdělávacího oboru hudební výchova ve 3. roč. Zbývající ročníky jsou vzdělávány 28% (4. roč.) a 27% (5. roč.) respondentů.

Zapište, zda v učebnicích, které k výuce Hv používáte, je obsaženo:

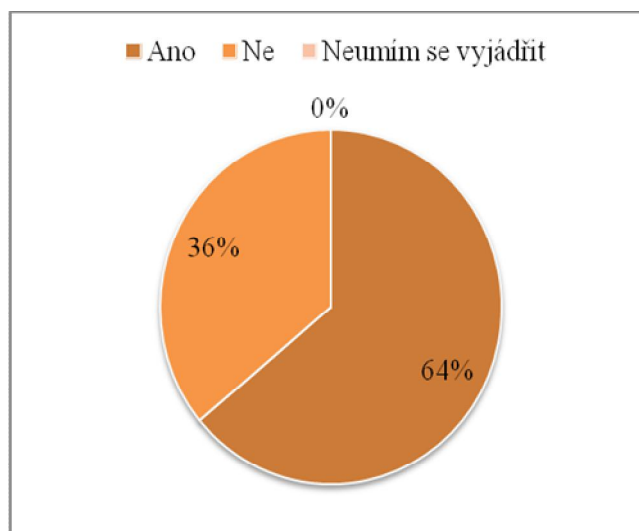
Graf 4: Dostatečný výběr písní

Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

Z dotazníkového šetření bylo zjištěno, že 59% respondentů je spokojeno s výběrem písní v učebnicích, které využívají k výuce žáků. Nespokojenost byla vyjádřena 36% respondentů a 5% se neumělo vyjádřit k dané problematice.

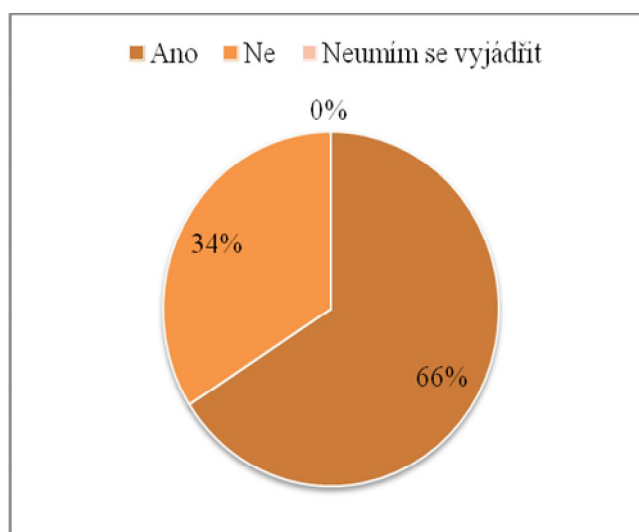
Graf 5: Písňe různých žánrů

Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

Na první pohled bylo zřejmé, že 64% respondentů v učebnicích písňe různých žánrů nepostrádá. Pouze 36% respondentů bylo přesvědčeno, že výše uvedená problematika není ve výukových materiálech obsažena.

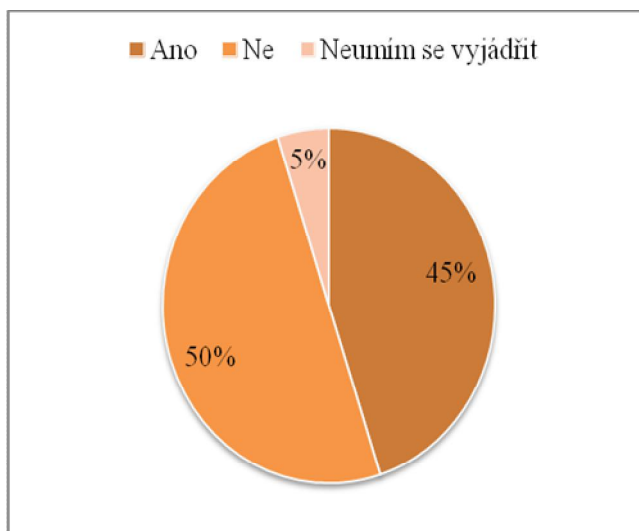
Graf 6: Využití hudebních nástrojů

Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

Danou otázkou bylo zjištěno, že 66% respondentů ve svých učebnicích postrádá náměty k využití hudebních nástrojů. Pouze 34% respondentů je spokojeno s nabídkou hudebních nástrojů, kterou poskytují učebnice hudební výchovy.

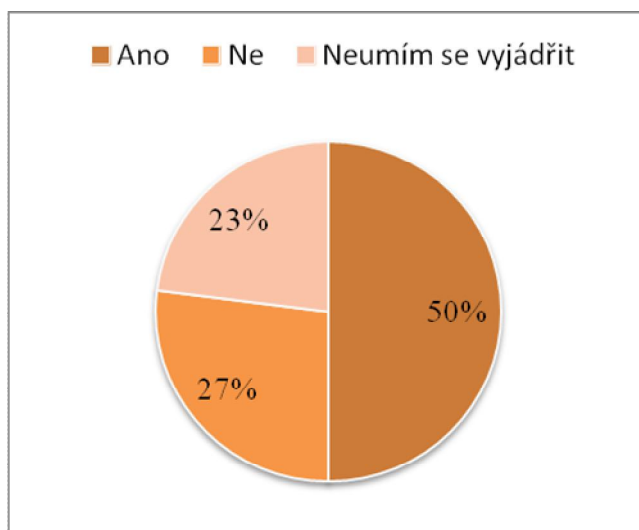
Graf 7: Náměty k využití pohybu

Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

Z dotazníkového šetření bylo v grafu uvedeno, v jakém procentuálním zastoupení jsou v učebnicích zastoupeny náměty k využití pohybu. U 45% respondentů byla uvedena kladná odpověď a u 50% respondentů odpověď záporná. Neumělo se vyjádřit 5% respondentů.

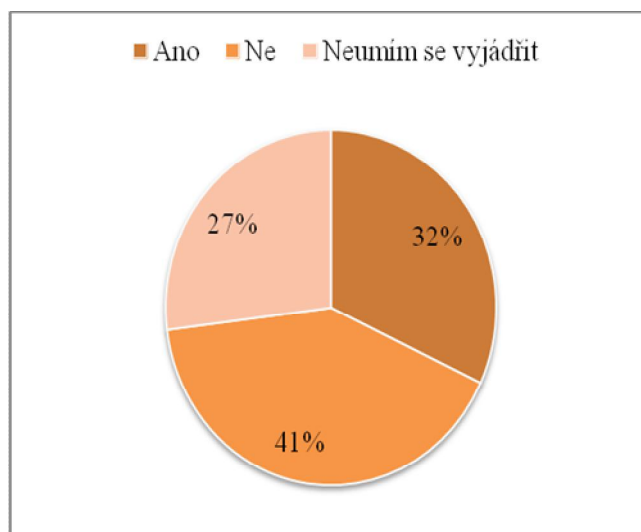
Graf 8: Cvičení na rozvoj dynamiky

Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

Výše uvedená otázka byla respondenty z 50% zodpovězena kladně. 27% respondentů postrádá v učebnicích cvičení na rozvoj dynamiky a 23% se neumělo vyjádřit k dané otázce.

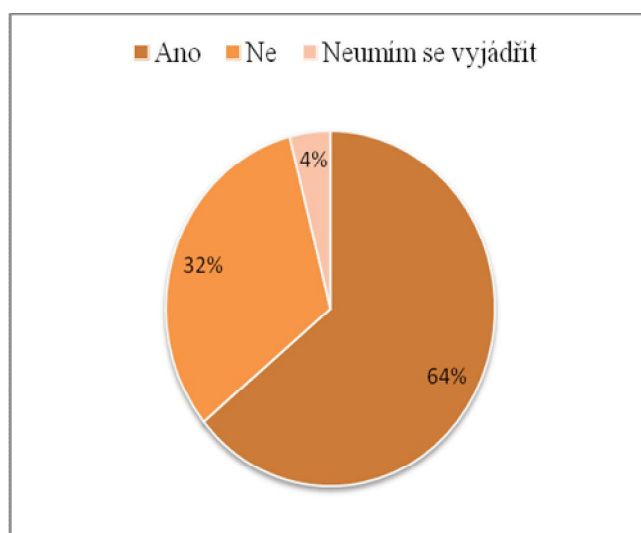
Graf 9: Inspirace k využití vokálů

Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

Danou otázkou bylo zjištěno, že 32% respondentů odpovědělo kladně a v učebnicích nepostrádá danou problematiku. 41% respondentů uvedlo zápornou odpověď a 27% se nedokázalo vyjádřit.

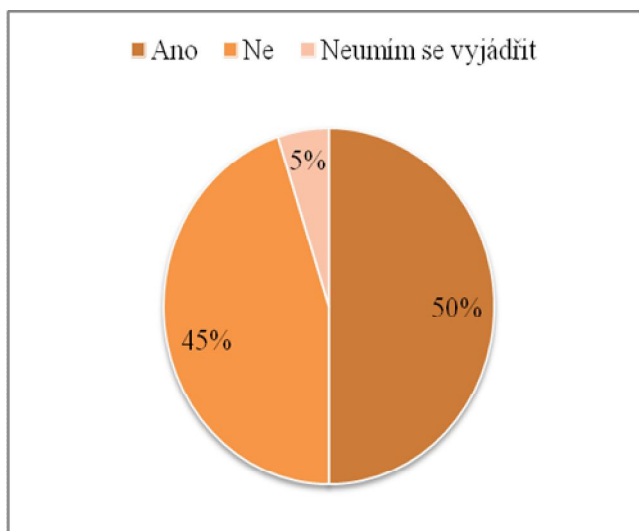
Graf 10: Návod k rytmizaci písni

Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

Vyhodnocením otázky č. 10 bylo zjištěno, že 64% respondentů je spokojeno s obsahem učebnic, ve kterých jsou uvedeny návody k rytmizaci písni. Záporně odpovědělo 32% respondentů a 4% respondentů se nedokázala vyjádřit.

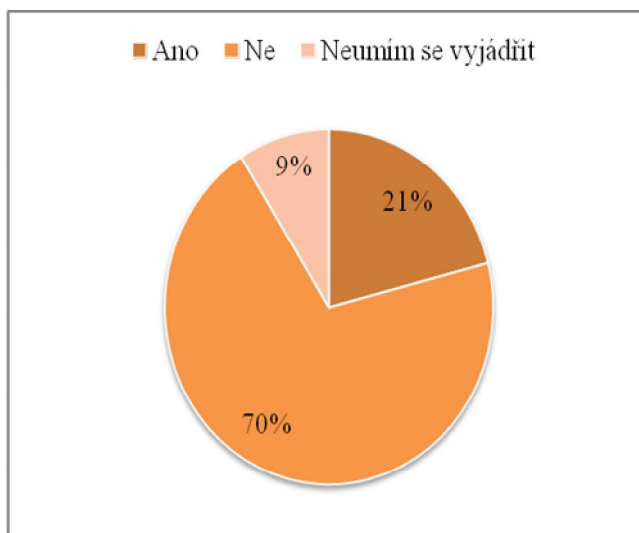
Graf 11: Návody k procvičování rytmů

Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

Na výše uvedenou otázku 50% respondentů uvedlo, že daná problematika je v učebnicích, které používají při výuce, uvedena. Záporně odpovědělo 45% respondentů a neumělo se vyjádřit 5% respondentů.

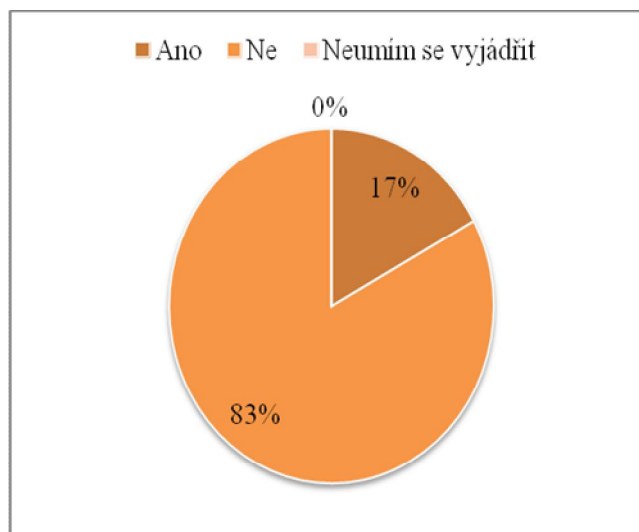
Graf 12: Cvičení ke správnému dýchání

Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

Na první pohled bylo zřejmé, že dle 70% respondentů nejsou v učebnicích uvedena cvičení ke správnému dýchání. 21% respondentů se vyjádřilo kladně a 9% respondentů se neumělo vyjádřit.

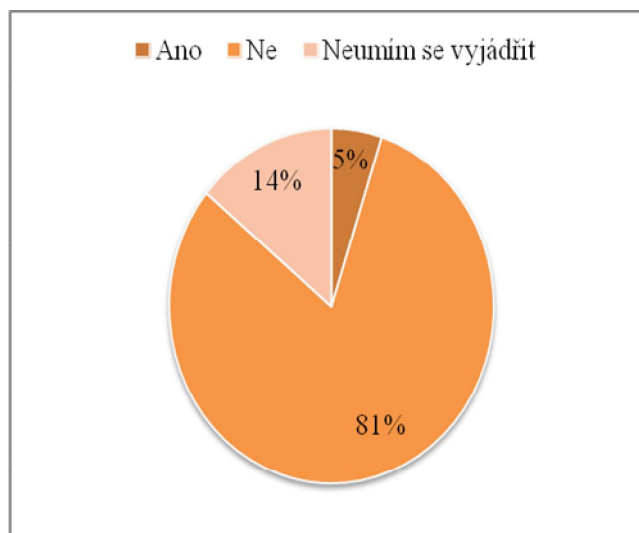
Graf 13: Cvičení k rozvoji výslovnosti

Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

Danou otázkou bylo respondenty zjištěno, že pouze 17% z nich je spokojeno s uvedením daného cvičení v učebnicích. Negativně odpovědělo 83% respondentů.

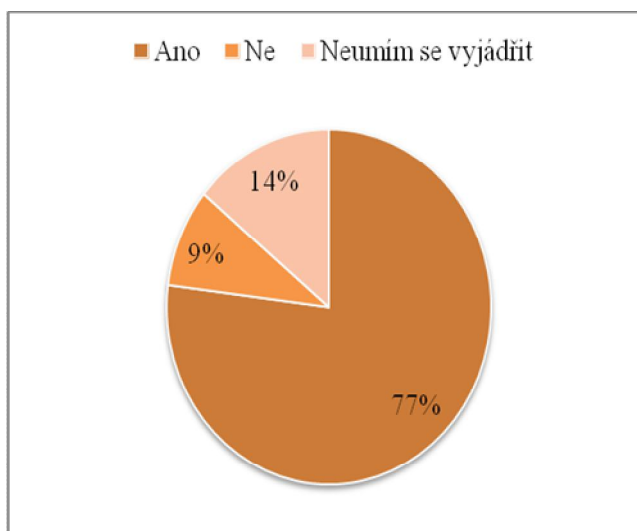
Graf 14: Důležitost hlasové hygieny

Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

Výše uvedená otázka byla z 81% respondentů zodpovězena záporně. Pouze 5% respondentů zodpovědělo kladně a 14% respondentů se neumělo vyjádřit.

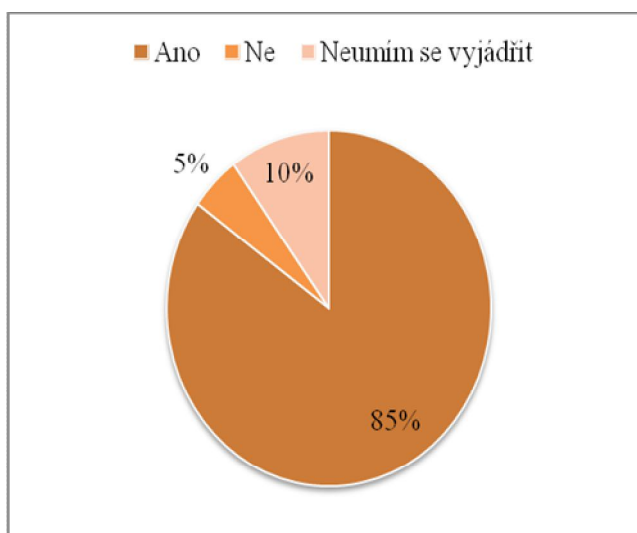
Graf 15: Využívání 2/4 taktu

Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

Vyhodnocením otázky č.15 bylo patrné, že 77% respondentů uvedlo, že daná problematika je v učebnicích uvedena. Negativní odpověď byla zodpovězena 9% respondentů a 14% respondentů se neumělo vyjádřit.

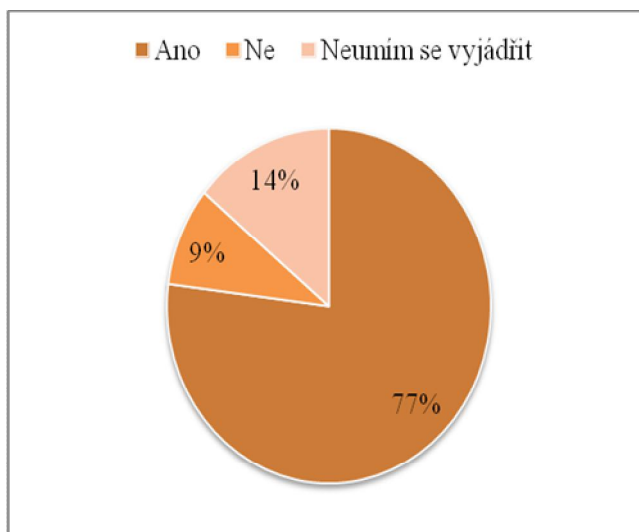
Graf 16: Využívání 3/4 taktu

Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

85% respondentů uvedlo, že využívání 3/4 taktu je v učebnicích uvedeno. Neumělo se vyjádřit 10% respondentů a 5% respondentů uvedlo, že v učebnicích daná problematika uvedena není.

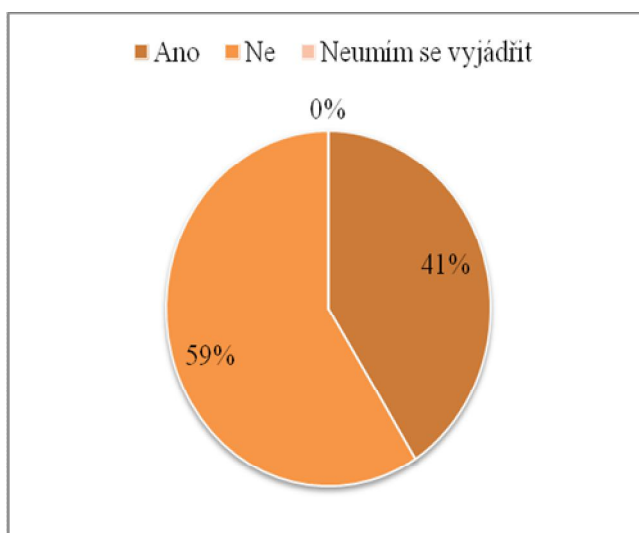
Graf 17: Využívání 4/4 taktu

Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

Výše uvedená otázka byla negativně zodpovězena 9% respondentů. V učebnicích Hv je dle 77% respondentů uvedeno využívání 4/4 taktu. Pouze 9% respondentů se neumělo vyjádřit.

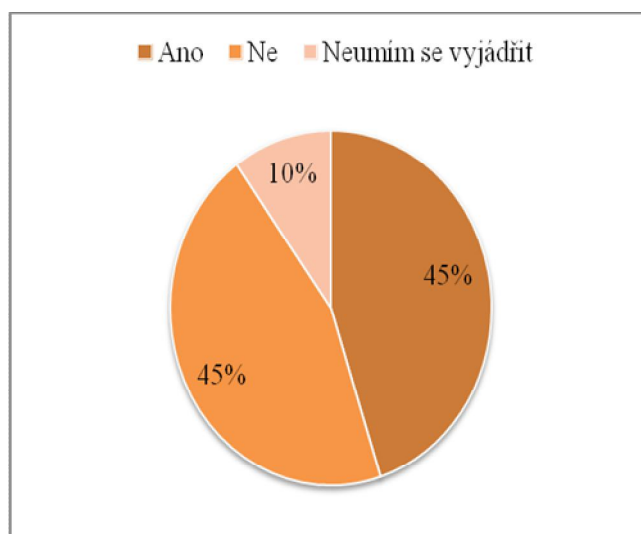
Graf 18: Náměty k hudebním hrám

Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

Danou otázkou bylo respondenty zjištěno, že 41% z nich využívá z učebnic náměty k hudebním hrám. Zbýlých 59% zodpovědělo na výše uvedenou otázku záporně.

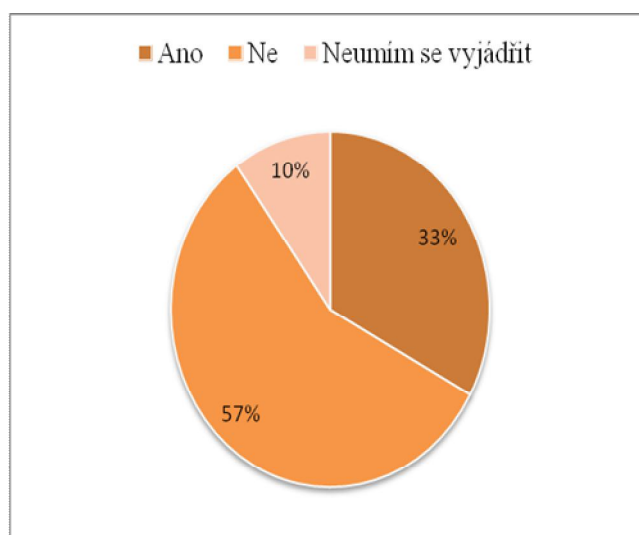
Graf 19: Výuka taktování

Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

Otázka byla zodpovězena 45% respondentů kladně a stejným počtem respondentů záporně i záporně. K dané problematice se neumělo vyjádřit 10%.

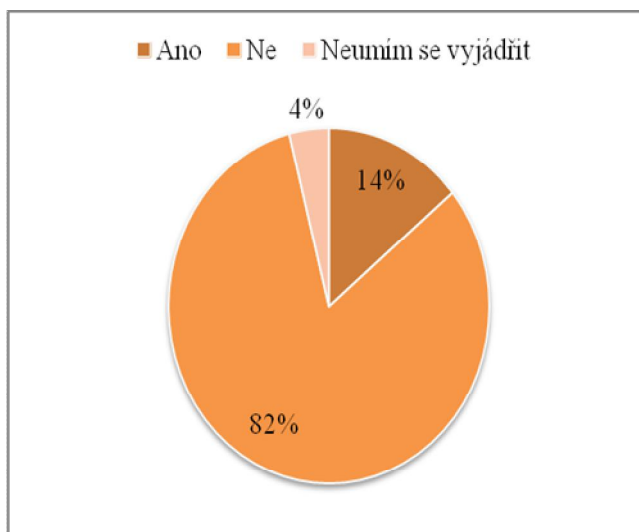
Graf 20: Nabídka tanečních her

Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

Dle 57% se výše uvedená problematika v učebnicích hudební výchovy nevyskytuje. Kladně odpovědělo 33% respondentů a 5% z celkového množství respondentů se nedokázalo vyjádřit.

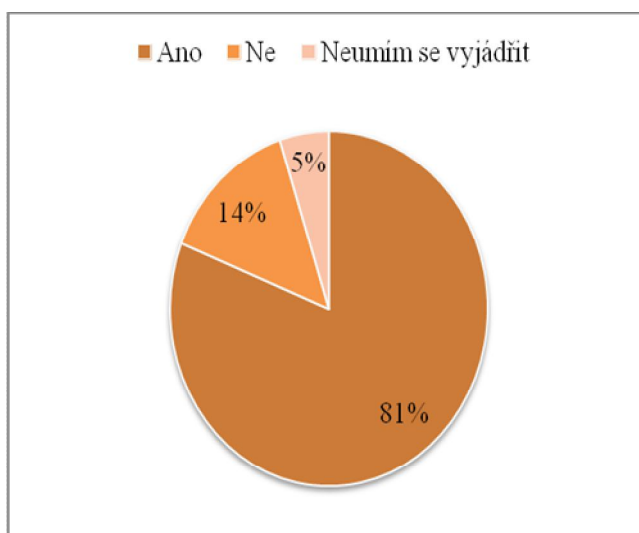
Graf 21: Náměty na pantomimu

Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

Výše uvedená otázka byla 82% respondentů zodpovězena záporně. Kladně se vyjádřilo 14% respondentů a 4% respondentů se neumělo vyjádřit.

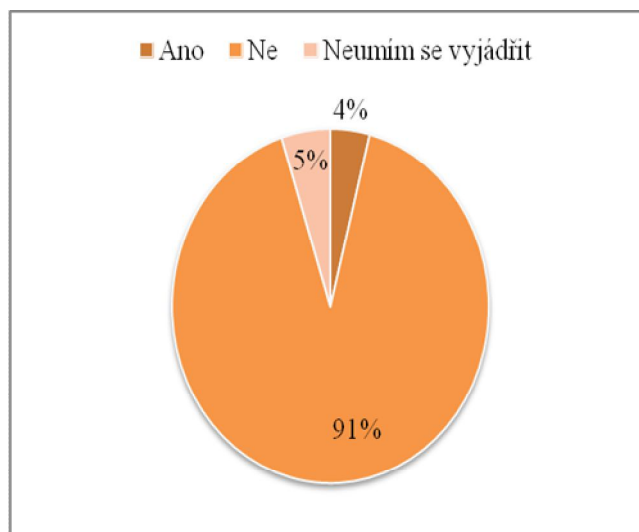
Graf 22: Procvičování melodie vzestupné a sestupné

Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

Otázka byla kladně zodpovězena 81% procentem respondentů. Pouze 5% respondentů se neumělo vyjádřit a kladně byla zodpovězena otázka 14% respondentů.

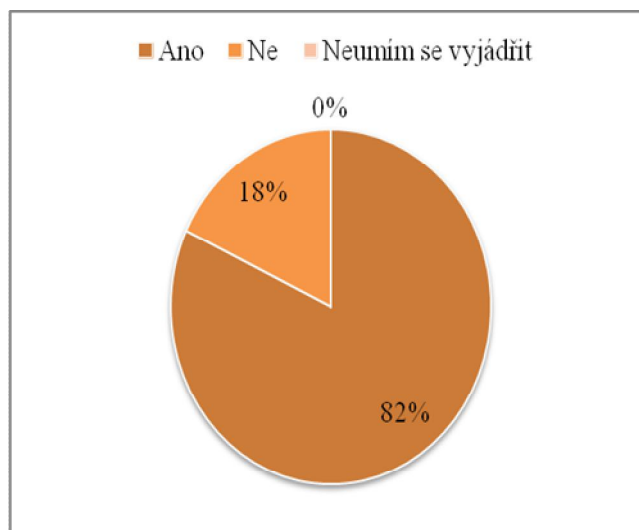
Graf 23: Seznámení s hudebními žánry

Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

Danou otázkou bylo zjištěno, že pouze u 4% respondentů jsou v učebnicích uvedeny hudební žánry, 5% respondentů se neumělo vyjádřit a zbylých 91% odpovědělo na danou otázku záporně.

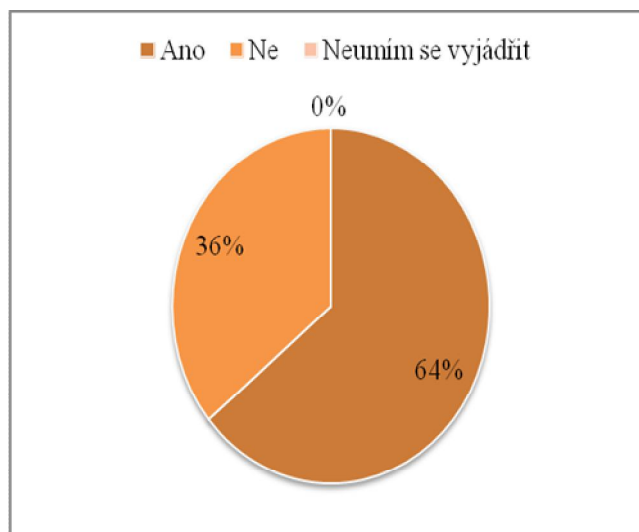
Graf 24: Seznámení s významnými skladateli

Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

Vyhodnocením otázky č. 24 bylo zjištěno, že 82% respondentů odpovědělo na danou otázku kladně a 18% respondentů záporně.

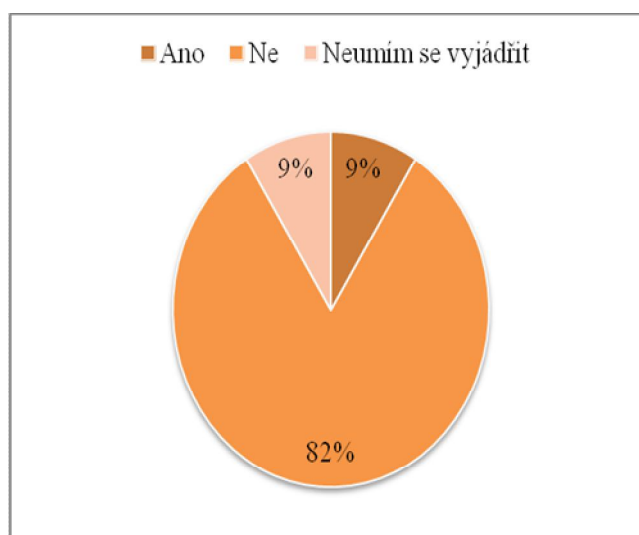
Graf 25: Písně k různým typům tanců

Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

Výše uvedená otázka byla negativně zodpovězena 36% respondentů. Zbýlých 64% respondentů uvedlo, že daná problematika je v učebnicích zastoupena.

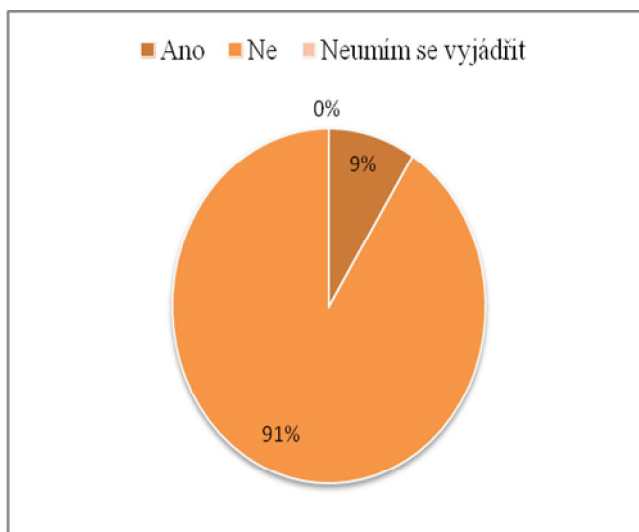
Graf 26: Pohybové rozpracování tanců

Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

Danou otázkou bylo zjištěno, že 82% respondentů postrádá ve svých učebnicích pohybové rozpracování tanců. Naopak kladně byla zodpovězena otázka 9% respondenty a stejný počet respondentů se neuměl k dané problematice vyjádřit.

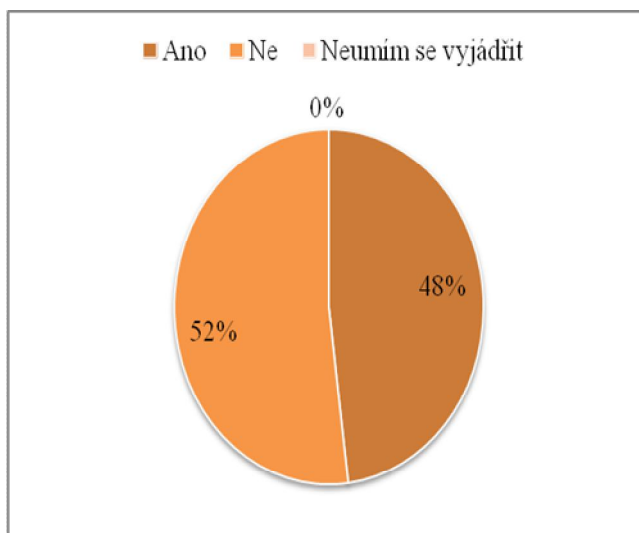
Graf 27: Přiložené CD s melodiemi k tancům

Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

Vyhodnocením otázky č. 27 bylo zjištěno, že 91% učitelů ve svých učebnicích postrádá přiložené CD s melodiemi k tancům. Pouze 9% respondentů byla otázka zodpovězena kladně.

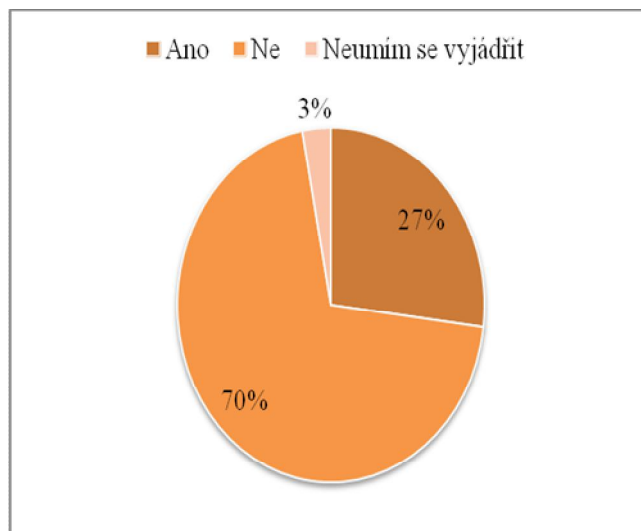
Graf 28: Přiložené CD s ukázkami hudebních děl významných skladatelů

Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

Výše uvedená otázka byla 48% respondentů kladně zodpovězena. Ve výuce Hv postrádá 52% respondentů přiložené CD s ukázkami hudebních děl významných skladatelů.

Graf 29: Materiály, ze kterých čerpáte, jsou přehledné a dostačující

Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

Z poslední otázky dotazníku bylo jasné, že více jak polovina respondentů je přesvědčena o tom, že materiály, ze kterých čerpá na výuku Hv, jsou nedostačující. Pouze 27% respondentů byla uvedena kladná odpověď. K dané problematice se neuměla vyjádřit 3% respondentů.

Tabulka 1: Jaký materiál používáte k výuce Hv? Uveďte termín i rok vydání.

Dotazník č.	Učebnice pro 3. roč. vydané do r. 2005	Učebnice pro 3. roč. vydané od r. 2006	Učebnice pro 4. roč. vydané do r. 2005	Učebnice pro 4. roč. vydané od r. 2006	Učebnice pro 5. roč. vydané do r. 2005	Učebnice pro 5. roč. vydané od r. 2006	CD	DVD	Zpěvníky vydané do r. 2005	Zpěvníky vydané od r. 2006	Internet
1	/	/	/	/	/	-	/	/	/	/	/
2	/	/	/	-	/	-	/	-	-	/	-
3	/	/	/	/	/	-	/	/	/	-	/
4	/	-	/	-	/	-	-	/	/	-	-
5	/	-	/	-	/	-	/	-	/	/	/
6	-	/	-	/	-	/	/	/	/	/	/
7	/	-	/	/	/	-	/	/	-	/	/
8	-	/	/	-	-	/	/	/	/	-	-
9	/	-	/	-	/	-	/	/	-	/	-
10	-	/	-	/	-	/	/	-	/	/	/
11	/	-	/	/	/	-	/	-	/	/	/
12	-	/	/	-	-	/	/	/	-	/	-
13	/	/	/	/	/	-	/	/	/	/	/
14	-	/	/	/	-	/	/	-	-	-	-
15	/	/	/	/	/	-	/	-	/	-	/
16	/	/	-	/	-	/	/	/	/	/	-
17	/	/	-	/	-	/	/	/	/	-	/
18	/	/	/	/	/	/	/	-	-	/	-
19	/	/	/	/	/	/	/	-	/	-	/
20	/	-	/	-	/	-	/	/	/	/	/
21	/	/	/	-	/	-	/	/	/	-	/
22	-	/	-	/	-	/	/	/	-	-	-
23	-	/	-	/	-	/	/	-	/	-	/
24	/	-	/	-	/	-	/	-	-	/	-
25	/	/	/	/	/	-	/	/	/	-	-
26	/	-	/	-	-	-	-	/	/	/	/
27	/	-	/	/	/	/	/	-	/	-	-
28	/	/	/	-	/	-	/	/	-	-	/
29	/	-	-	/	-	/	/	/	/	-	-
30	/	-	/	-	/	/	/	/	/	/	-
31	-	/	-	/	/	-	-	-	-	/	/
32	/	-	/	-	/	-	/	-	-	/	-
33	/	/	-	/	/	/	/	-	/	-	/
%	85%	69%	79%	63%	73%	50%	99%	63%	73%	60%	60%

Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

Danou otázkou bylo zjištěno, že většina respondentů k výuce předmětu využívá učebnic a zpěvníků vydaných do r. 2005 i od r. 2006. Přesto ale byly využívány více publikace vydané do r. 2005. Procentuálně méně respondenti pracují s učebnicemi a zpěvníky vydanými od r. 2006. Dále bylo uvedeno, že hodiny byly ve velké míře zpestřovány hudebními nosiči, DVD a zdroji z internetu.

Tabulka 2: Podle čeho si danou literaturu vybíráte?

Dotazník č.	Dle ŠVP	Dle zájmu žáků	Vlastní uvážení	Dostupnost školy	Druhy písni	Dle přehlednosti	Dle toho, co umím	Jste nuceni si vytvářet materiál sami?
1	-	/	-	/	/	-	/	-
2	-	/	/	/	-	/	/	-
3	-	/	-	/	/	-	/	/
4	/	-	/	/	-	-	/	/
5	/	-	-	/	/	-	/	/
6	-	/	/	/	/	/	/	-
7	/	/	-	/	-	-	/	/
8	/	-	-	/	/	-	/	-
9	-	/	-	/	/	/	-	-
10	/	-	/	/	/	-	-	-
11	/	-	-	/	-	-	-	/
12	-	/	/	-	/	/	-	/
13	/	-	-	-	-	-	-	/
14	/	/	/	/	/	-	-	-
15	/	-	-	-	-	/	/	/
16	/	-	/	-	/	-	-	/
17	/	/	-	-	/	-	-	/
18	/	-	/	-	-	-	-	/
19	/	/	-	-	/	/	/	-
20	/	-	/	-	-	-	-	/
21	/	-	-	-	-	-	-	/
22	/	-	/	/	-	/	-	/
23	/	-	-	/	-	-	-	/
24	/	/	/	-	-	-	/	-
25	/	/	-	-	/	/	-	/
26	/	/	/	-	-	-	-	/
27	/	-	-	/	/	-	-	-
28	/	/	/	-	-	-	/	/
29	-	/	-	-	/	-	-	/
30	-	-	/	/	/	-	-	/
31	-	/	-	-	-	-	-	/
32	/	/	/	-	/	-	/	/
33	/	-	-	-	-	-	-	/
%	80%	56%	50%	33%	56%	26%	43%	76%

Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

Na první pohled bylo možno z tabulky vyčíst, že výběr literatury byl respondenty vybírán nejvíce z ŠVP. Přesto byl ale brán zřetel na zájmy žáků, druhy písni, vlastní uvážení a v neposlední řadě na to, co respondenti umí. Nejméně byla zastoupena přehlednost literatury a dostupnost školy. Dostupnost školy je ale dle autorky největší problém výše uvedené otázky.

Tabulka 3: Zdá se vám literatura dostačující a proč?

Dotazník č.	ANO	NE
1	-	/
2	-	/
3	/	-
4	-	/
5	-	/
6	-	/
7	-	/
8	/	-
9	-	/
10	-	/
11	-	/
12	-	/
13	/	-
14	-	/
15	-	/
16	-	/
17	-	/
18	-	/
19	/	-
20	-	/
21	-	/
22	-	/
23	-	/
24	/	-
25	-	/
26	-	/
27	-	/
28	-	/
29	-	/
30	-	/
31	/	-
32	-	/
33	-	/
%	20%	80%

Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

Z tabulkového znázornění bylo zřejmé, že pouze 20% respondentů odpovědělo kladně, což dle odpovědí znamenalo, že škola má finanční prostředky na nákup „literatury“ dle RVP ZV.

Tabulka 4: Co v literatuře dle vašeho názoru chybí?

Dotazník č.	Zpěvníky pro celou třídu	Pracovní listy	Cvičení na rytmizaci	Hudební kvízy	Návody k tancům	DVD s ukázkami her a tanců	Novější písně	Ucelená učebnice dle DVP ZV	Nabídky písní a hudby různých etnik	Hudební skladatelé	Pracovní sešit
1	/	/	/	/	/	/	/	-	-	-	/
2	-	/	-	/	-	-	-	-	/	/	/
3	/	/	-	-	-	-	-	-	-	-	/
4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5	-	/	/	-	-	/	-	-	/	-	/
6	/	/	/	/	/	-	-	-	-	-	/
7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8	/	/	-	/	-	-	/	/	-	-	/
9	-	/	-	-	-	/	-	-	-	-	/
10	-	-	-	/	-	-	-	-	-	-	-
11	-	/	-	-	/	-	-	-	/	-	/
12	/	/	-	-	-	/	-	-	-	/	/
13	-	/	/	-	-	/	-	-	/	-	/
14	-	-	-	-	-	-	/	-	/	-	/
15	-	-	-	-	/	-	-	-	-	-	-
16	-	/	/	-	-	-	-	-	-	-	/
17	-	/	/	/	-	-	-	-	-	-	/
18	-	/	-	/	-	-	-	-	-	-	/
19	/	-	-	/	-	-	-	-	-	/	-
20	-	/	/	-	/	-	/	-	-	-	/
21	-	-	-	-	-	-	-	/	/	-	-
22	/	/	-	-	-	/	-	-	-	-	/
23	-	-	-	-	-	-	-	-	/	-	-
24	/	/	-	-	/	-	-	-	-	-	/
25	-	-	/	/	-	-	-	-	-	-	-
26	/	/	/	-	-	-	-	-	/	/	/
27	-	/	-	/	-	-	/	-	/	-	/
28	/	/	-	-	/	-	-	-	-	-	/
29	-	/	/	/	-	-	-	-	/	-	/
30	-	-	-	-	-	-	-	-	-	/	-
31	/	/	-	-	-	/	-	-	-	-	/
32	-	/	/	/	/	-	/	-	/	-	/
33	/	-	-	/	-	-	-	/	/	-	-
%	40%	73%	36%	40%	26%	23%	20%	10%	40%	17%	76%

Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

Největší problém na danou otázku je respondenty viděn v nedostatku pracovních sešitů a listů, zpěvníků pro celou třídu a v nabídce písní a hudby různých etnik. Dále jsou postrádány cvičení na rytmizaci, novější písně, hudební skladatelé a DVD s ukázkami her a tanců. Především však chybí ucelená učebnice Hv...

Tabulka 5: Máte ve škole dostatek instrumentálních nástrojů? Pokud ne, proč?

Dotazník č.	ANO	NE
1	-	/
2	-	/
3	-	/
4	/	-
5	-	/
6	-	/
7	-	/
8	-	/
9	-	/
10	-	/
11	-	/
12	-	/
13	-	/
14	/	-
15	-	/
16	-	/
17	-	/
18	-	/
19	-	/
20	-	/
21	-	/
22	/	-
23	-	/
24	-	/
25	-	/
26	-	/
27	-	/
28	-	/
29	-	/
30	-	/
31	-	/
32	-	/
33	-	/
%	1%	99%

Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

Téměř všichni respondenti odpověděli na tuto otázku záporně. Jako důvody svých odpovědí uvedli především finanční prostředky školy. Dále bylo poukazováno na vysoké stáří a nepoužitelnost instrumentálních nástrojů při výuce Hv. Nelze opomenout, že ze strany respondentů bývají využívány také vlastní zdroje.

Tabulka 6: Z čeho nejvíce čerpáte inspiraci?

Dotazník č.	Internet	CD	DVD	Zpěvníky	Semináře k Hv	Vlastní zdroje	Časopisy	Knihy
1	/	/	/	/	-	/	-	/
2	-	-	-	/	/	-	/	-
3	/	/	-	/	-	/	-	/
4	-	/	-	/	-	/	-	-
5	/	/	-	/	-	/	-	-
6	-	/	-	/	-	-	/	-
7	-	-	/	/	-	-	-	-
8	/	-	-	/	-	-	-	-
9	-	/	-	/	-	/	-	-
10	-	/	-	/	-	/	/	-
11	/	-	/	-	-	/	-	-
12	/	-	-	-	-	/	-	-
13	-	/	/	/	-	-	-	-
14	-	/	/	/	-	-	/	/
15	-	/	-	-	-	/	-	-
16	/	/	-	/	-	/	-	-
17	/	/	-	-	/	/	-	-
18	-	/	-	-	-	-	-	-
19	-	-	/	-	-	/	-	-
20	-	/	/	-	-	-	-	-
21	/	/	-	/	-	/	-	-
22	-	/	/	/	-	-	-	-
23	/	-	-	/	-	/	-	-
24	-	-	/	-	-	/	-	-
25	/	/	-	-	-	-	-	-
26	-	/	/	/	-	/	-	-
27	/	/	/	/	-	/	-	/
28	/	-	-	-	-	-	-	/
29	-	/	-	/	-	/	-	/
30	/	/	/	-	-	/	-	-
31	/	-	/	/	-	/	/	-
32	-	/	-	/	-	-	/	/
33	-	/	/	/	-	/	-	/
%	50%	76%	46%	73%	7%	69%	20%	26%

Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

Z dotazníkového šetření bylo zjištěno, že respondenti nejvíce čerpají inspiraci z CD nosičů a zpěvníků. Dále bylo využíváno vlastních zkušeností a internetu. Knihy, časopisy, DVD nosiče a semináře k Hv jako zdroj inspirace uvedlo pouze menší procento respondentů.

Tabulka 7: Využíváte při výuce Hv mezipředmětové vztahy?

Dotazník č.	ANO	NE
1	/	-
2	/	-
3	/	-
4	/	-
5	/	-
6	/	-
7	/	-
8	/	-
9	/	-
10	/	-
11	/	-
12	/	-
13	/	-
14	/	-
15	/	-
16	/	-
17	/	-
18	/	-
19	/	-
20	/	-
21	/	-
22	/	-
23	/	-
24	/	-
25	/	-
26	/	-
27	/	-
28	/	-
29	/	-
30	/	-
31	/	-
32	/	-
33	/	-
%	100%	0%

Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

Výše uvedená otázka byla všemi respondenty zodpovězena kladně. Některými respondenty byly přímo uvedeny názvy mezipředmětových vztahů, které jsou využívány při Hv.

Tabulka 8: Jaké aktivity využíváte v rámci Hv?

Dotazník č.	Poslech z CD	Pohybové hry	Práce na in. tab.	Cvičení s hudbou	Hra na tělo	Dramatizace	Hudební představení	Doprovod na Orffovy nástroje	Tanec	Vytleskávání	Hudební hádanky	Pracovní listy s křížovkami	Pracovní listy s doplňovačkami
1	/	/	-	/	/	/	/	/	/	/	/	-	-
2	/	-	/	-	/	-	-	/	-	/	-	/	/
3	/	/	-	-	/	-	/	/	/	/	-	-	-
4	/	/	-	-	/	-	/	/	/	/	-	-	-
5	/	/	-	-	/	-	-	/	-	/	-	/	/
6	/	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	-	-
7	/	/	-	-	/	-	/	/	/	/	-	-	/
8	/	/	/	-	/	-	-	/	-	/	-	-	-
9	/	/	-	-	/	-	/	/	/	-	/	-	-
10	/	/	-	-	/	-	-	/	-	/	-	-	-
11	/	/	-	/	-	/	/	/	/	/	-	-	-
12	/	/	-	-	/	-	-	/	/	-	-	/	/
13	/	-	-	-	-	-	-	/	-	/	-	-	-
14	/	-	/	-	/	/	/	/	/	-	-	-	-
15	/	-	-	-	-	-	-	/	-	/	-	-	/
16	/	/	/	-	-	-	-	/	-	/	/	-	-
17	/	/	/	-	/	-	-	/	/	/	-	-	-
18	/	/	/	-	/	-	/	/	-	/	-	/	/
19	/	-	-	-	-	-	/	-	/	-	-	-	-
20	/	/	-	-	/	-	-	/	/	/	-	-	-
21	/	/	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
22	/	-	-	-	/	-	-	/	/	/	-	-	-
23	/	/	/	-	-	-	-	-	-	-	/	-	-
24	/	-	-	-	/	-	/	-	/	/	-	/	/
25	/	/	-	-	-	-	-	/	-	-	-	/	/
26	/	/	/	-	-	-	-	-	/	/	-	-	-
27	/	-	-	-	/	-	-	/	-	-	-	-	-
28	/	-	-	-	-	-	/	-	/	/	-	-	-
29	/	/	/	-	-	-	-	/	/	-	-	-	-
30	/	-	-	-	/	-	-	/	-	/	/	-	-
31	/	-	-	/	-	/	-	-	-	-	-	/	-
32	/	-	/	-	/	/	-	/	/	/	-	/	/
33	/	-	-	/	/	-	-	/	/	-	-	/	-
%	100%	63%	33%	13%	69%	20%	40%	83%	63%	69%	20%	30%	30%

Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

Danou otázkou bylo zjištěno, že respondenti preferují poslech z CD nosičů. Doprovod na Orffovy nástroje, vytleskávání, hra na tělo a pohybové hry jsou také čteně zastoupeny při výuce Hv. Méně bylo využito hudebních představení, práce s interaktivní tabulí, pracovních listů s křížovkami a doplňovačkami, dramatizace a cvičení s hudbou.

Tabulka 9: Jaké materiály byste navrhli ke zlepšení výuky Hv?

Dotazník č.	Pracovní listy	Pracovní sešit	Výukové programy	CD	DVD	Zpěvníky	Samostatnou místnost pro výuku Hv	Pestřejší výukový materiál	Nástěnné tabule	Interaktivní tabule	Taneční kurzy pro děti
1	/	-	/	/	-	/	-	-	/	-	-
2	-	/	-	-	/	-	-	/	-	/	-
3	/	-	/	/	-	-	-	/	/	-	-
4	-	/	-	/	-	/	-	-	/	-	-
5	/	-	-	-	/	-	-	-	/	-	-
6	/	-	/	-	-	-	/	/	-	-	-
7	/	-	/	-	-	/	-	-	/	-	-
8	-	-	-	/	-	-	-	/	-	/	-
9	/	-	-	/	-	-	-	/	/	-	-
10	/	-	/	-	-	/	-	-	-	-	-
11	/	-	-	-	/	/	-	/	/	-	-
12	/	-	/	-	-	/	-	-	-	-	-
13	/	-	-	/	-	-	-	-	-	-	-
14	/	-	/	-	-	-	/	/	-	-	-
15	-	-	/	-	-	-	-	-	-	-	-
16	-	/	/	-	-	/	-	/	/	-	-
17	-	-	/	-	-	/	-	-	-	-	-
18	/	-	/	-	-	-	-	-	-	-	-
19	-	-	/	-	/	/	-	/	-	-	-
20	/	-	-	/	-	-	-	-	-	-	-
21	/	-	/	-	/	/	-	-	-	-	/
22	/	-	-	-	-	-	-	/	-	-	-
23	-	-	/	-	-	-	-	-	/	-	-
24	-	/	-	-	/	/	-	-	-	-	-
25	/	-	-	/	-	-	-	-	-	-	-
26	/	-	-	-	/	/	-	/	-	-	-
27	-	-	/	-	-	-	-	-	/	-	-
28	/	-	/	/	-	-	-	-	-	-	-
29	/	-	-	-	/	/	-	-	-	/	-
30	/	-	-	-	-	-	-	-	/	-	-
31	-	/	-	/	-	-	-	/	-	-	-
32	/	-	-	-	/	/	-	/	/	-	-
33	/	-	-	-	/	/	/	-	/	-	-
%	73%	2%	53%	33%	33%	50%	10%	43%	43%	10%	3%

Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

Dle respondentů bylo zjištěno, že ke zlepšení výuky by v největší míře uvítali pracovní listy, výukové programy, zpěvníky, CD a DVD nosiče. Totožné procentuální zastoupení se týkalo pestřejšího výukového materiálu a nástěnných tabulí. V nejmenší míře byly uvedeny taneční kurzy pro děti a pracovní sešity.

6.7 Interpretace a diskuze výsledků výzkumu

Vyhodnocování uzavřených otázek dotazníku bylo velmi výhodné, protože respondentům bylo umožněno volit vždy jednu ze tří možností. Naopak u polozavřených otázek byl dán prostor k vyjádření vlastního názoru na danou problematiku.

V dané diplomové práci byly stanoveny hypotézy, které se vztahovaly ke zmapování výukových materiálů v předmětu Hudební výchova ve 3. až 5. roč. základních škol Chomutovska. K ověření hypotéz byly shromážděny otevřené a polootevřené odpovědi respondentů - učitelů z provedeného výzkumného šetření.

Hypotéza č. 1: V současné době nejsou na školách učebnice Hv (pro 3., 4. ani 5. ročník), které by byly stoprocentně v souladu s RVP ZV.

Dotazníkovým šetřením bylo zjištěno, že učitelé Chomutovska, kteří vyplnili dotazník k výzkumným účelům, jsou převážně ženského pohlaví (graf 1). Většina z nich neměla aprobaci Hv (graf 2) a vzdělává žáky převážně 3. roč. (graf 3). Nadpoloviční většina učitelů Chomutovska při výuce hudební výchovy daných ročníků využívá materiálů vydaných do r. 2005. Některými učiteli jsou využívány publikace vydané jak do r. 2005, tak od r. 2006. Žádným učitelem nebylo uvedeno, že by používal výhradně 1 výukový materiál (učebnici), který by splňoval všechny vzdělávací cíle, který mu na daný ročník ukládá RVP ZV (tabulka 1).

Učiteli bylo uvedeno, jaký materiál je v učebnicích obsažen (graf 4 – graf 28):

- 4% učitelů: seznámení s hudebními žánry
- 5% učitelů: důležitost hlasové hygieny
- 9% učitelů: pohybové rozpracování tanců
- 9% učitelů: přiložené CD s melodiemi tanců
- 14% učitelů: náměty na pantomimu
- 17% učitelů: cvičení k rozboji výslovnosti
- 21% učitelů: cvičení ke správnému dýchání
- 32% učitelů: inspirace k využití vokálů
- 33% učitelů: nabídka tanečních her

- 41% učitelů: náměty k hudebním hrám
- 45% učitelů: výuka taktování
- 45% učitelů: náměty k využití pohybu
- 48% učitelů: přiložené CD s ukázkami hudebních děl významných skladatelů
- 50% učitelů: návody k procvičování rytmů
- 50% učitelů: cvičení na rozvoj dynamiky
- 59% učitelů: dostatečný výběr písní
- 64% učitelů: písně různých žánrů
- 64% učitelů: návody k rytmizaci písní
- 64% učitelů: písně k různým typům tanců
- 66% učitelů: využití hudebních nástrojů
- 77% učitelů: využívání 2/4 taktu
- 77% učitelů: využívání 4/4 taktu
- 81% učitelů: procvičování melodie vzestupné a sestupné
- 82% učitelů: seznámení s významnými skladateli
- 85% učitelů: využívání 3/4 taktu

Nejvíce je dle učitelů v učebnicích zastoupena problematika využívání 3/4 taktu, seznámení s významnými skladateli a procvičování melodie vzestupné a sestupné.

V učebnicích dle učitelů, je postrádáno (graf 4 – graf 28):

- 4% učitelů: seznámení s hudebními žánry
- 5% učitelů: využívání 3/4 taktu
- 9% učitelů: využívání 4/4 taktu
- 9% učitelů: využívání 2/4 taktu
- 14% učitelů: procvičování melodie vzestupné a sestupné
- 18% učitelů: seznámení s významnými skladateli
- 27% učitelů: cvičení na rozvoj dynamiky
- 32% učitelů: návody k rytmizaci písní
- 34% učitelů: využití hudebních nástrojů
- 36% učitelů: dostatečný výběr písní
- 36% učitelů: písně různých žánrů

- 36% učitelů: písně k různým typům tanců
- 41% učitelů: inspirace k využití vokálů
- 45% učitelů: návody k procvičování rytmů
- 45% učitelů: výuka taktování
- 50% učitelů: náměty k využití pohybu
- 52% učitelů: přiložené CD s ukázkami hudebních děl významných skladatelů
- 57% učitelů: nabídka tanečních her
- 59% učitelů: náměty k hudebním hrám
- 70% učitelů: cvičení ke správnému dýchání
- 81% učitelů: důležitost hlasové hygieny
- 82% učitelů: náměty na pantomimu
- 82% učitelů: pohybové rozpracování tanců
- 83% učitelů: cvičení k rozvoji výslovnosti
- 91% učitelů: přiložené CD s melodiemi k tancům

Nejvíce jsou dle učitelů v učebnicích postrádány přiložená CD s melodiemi k tancům, cvičení k rozvoji výslovnosti a pohybová rozpracování tanců.

Učitelé bylo uvedeno, že v literatuře postrádají (tabulka 4):

- 10% učitelů: ucelená učebnice dle RVP ZV
- 17% učitelů: hudební skladatelé
- 20% učitelů: novější písně
- 23% učitelů: DVD s ukázkami her a tanců
- 26% učitelů: návody k tancům
- 36% učitelů: cvičení na rytmizaci
- 40% učitelů: zpěvníky pro celou třídu
- 40% učitelů: hudební kvízy
- 40% učitelů: hudby různých etnik
- 73% učitelů: pracovní listy
- 76% učitelů: pracovní sešit

Dotazníkovým šetřením bylo zjištěno, že učitelé postrádají v učebnicích především hudební kvízy a hudbu různých etnik. Také nemají k dispozici pracovní sešit nebo alespoň pracovní listy.

Dále bylo autorkou diplomové práce dle dotazníkového šetření zjištěno, že všichni učitelé využívají mezipředmětových vztahů (tabulka 7).

- 100% učitelů: využívají mezipředmětových vztahů
- 0% učitelů: nevyžívají mezipředmětových vztahů

Nejvíce aktivit jsou učiteli využívány (tabulka 8):

- 13% učitelů: cvičení s hudbou
- 20% učitelů: hudební hádanky
- 20% učitelů: dramatizace
- 30% učitelů: pracovní listy s doplňovačkami
- 30% učitelů: pracovní listy s křížovkami
- 33% učitelů: práce na interaktivní tabuli
- 40% učitelů: hudební představení
- 63% učitelů: pohybové hry
- 63% učitelů: tanec
- 69% učitelů: vytleskávání
- 69% učitelů: hra na tělo
- 83% učitelů: doprovod na Orffovy nástroje
- 100% učitelů: poslech CD

Učiteli jsou považovány uvedené aktivity za nepostradatelné a bohužel jsou to právě ony, které v učebnicích Hv chybí.

Inspirace k výuce Hv je učiteli čerpána (tabulka 6):

- 7% učitelů: semináře k Hv
- 20% učitelů: časopisy
- 26% učitelů: knihy
- 46% učitelů: DVD

- 50% učitelů: internet
- 69% učitelů: vlastní zdroje
- 73% učitelů: zpěvníky
- 76% učitelů: CD

Dotazníkovým šetřením bylo zjištěno, že nejvíce je učiteli čerpána inspirace z CD a zpěvníků. Také učitelé využívají vlastních zdrojů.

Výzkum prokázal, že v současné době není využíváno učiteli učebnic Hv (pro 3., 4. ani 5. roč.), které by byly stoprocentně v souladu s RVP ZV. To znamená, že hypotéza č. 1 byla potvrzena.

Hypotéza č. 2: Z pohledu učitelů škola nevynakládá dostatečné množství finančních prostředků na nákup výukového materiálu.

Tím, že v současné době nejsou učitelé využívány učebnice Hv (pro 3., 4. ani 5. ročník, které by byly stoprocentně v souladu s RVP ZV, jsou kladeny na učitele větší nároky na zajišťování doplňkových materiálů, kterými jsou doplňovány chybějící oblasti učebnic. Znamená to, jak větší nároky kladené na přípravu učitelů, tak nároky finanční (tabulka 3). Z dotazníkového šetření bylo zjištěno, že více jak polovina učitelů považuje materiály na Hv za nedostačující (graf 29). Materiály jsou učiteli vyhledávány z různých učebnic a příruček, protože žádná z učebnic není dostačující a zcela neodpovídá novému pojetí – Rámcově vzdělávacímu programu pro základní vzdělávání. Nejčastějšími důvody byl nedostatek finančních prostředků (tabulka 3).

Tímto tvrzením byla hypotéza č. 2 jasně potvrzena.

Hypotéza č. 3: Učitelé Hv ve své praxi běžně využívají alternativní výukové materiály a didaktické pomůcky.

Autorkou bylo dotazníkovým šetřením (tabulka 2) zjištěno, že 76% učitelů považuje nabídku materiálů za nedostatečnou a tudíž jsou nuceni si vytvářet většinu materiálů sami nebo využívají učební texty a materiály primárně určené pro jiný typ škol. **Hypotéza č. 3 byla potvrzena.**

Závěr

Výukové materiály jsou podstatnou a nedílnou součástí každého vzdělávacího oboru. Autorčina diplomová práce byla zaměřena na výuku hudební výchovy na 1. stupni základních škol.

Celá praktická část diplomové práce vycházela z dotazníkového šetření, do kterého byli zapojeni učitelé 3. až 5. roč. základních škol Chomutovska. Dotazník byl sestaven tak, aby bylo možno vyvrátit či potvrdit 3 stanovené hypotézy. V tomto směru byl cíl práce splněn.

Během výzkumného šetření a v průběhu vyhodnocování získaných dat, byla učiteli odhalena některá slabá místa, na která by měla pedagogická praxe reagovat. Učitelé kritizovali zejména skutečnost, že škola nevynakládá dostatečné množství finančních prostředků na nákup výukového materiálu a že nemají k dispozici ucelenou učebnici Hv pro 3., 4. ani 5. roč., která je stoprocentně v souladu s RVP ZV.

Na trhu je dostatečné množství materiálů, které byly vytvořeny po r. 2006 a plně odpovídají požadavkům RVP ZV. K těmto učebnicím je i vytvořena spousta nápaditých pracovních listů. Proto by autorka pro praxi doporučila využívat tento materiál a nešetřit finančními prostředky.

Hudba svou pestrostí ve velké míře ovlivňuje kultury národů. Základní vzdělávání je dle autorky diplomové práce jediným cíleným prostředkem, kde se lidé s její rozmanitostí mohou blíže seznámit. Výukové prostředky by tedy měly odrážet celé spektrum hudby, aby její odkaz pro lidstvo byl co nejvíce přínosný...

Seznam použitých zdrojů

- ČÁP, J., MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál, 2001. ISBN: 80-7178-463-X.
- DANIEL, L. *Metodika hudební výchovy*. Ostrava-Mariánské Hory: Motnanex, a.s., 2010. ISBN: 978-80-7225-329-6.
- EGGEBRECHT, H. H. *Hudba a krásno*. Praha: NLN s.r.o., 2001. ISBN: 80-7106-479-3.
- FRANĚK, M. *Hudební psychologie*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN: 80-246-0965-7.
- GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 94. publikace. Brno: Paido, 2000. pedagogické literatury. ISBN 80-85931-79-6.
- HAVRÁNEK, B., JEDLIČKA, A. *Stručná mluvnice česká*. Praha: Fortuna, 1996. ISBN: 80-7168-306-X.
- KASÍKOVÁ, H., VALIŠOVÁ, A. a kolektiv. *Pedagogické otázky současnosti*. Praha: Tra s.r.o., 1994. ISBN: 80-85866-05-6.
- KNOPOVÁ, B. *Činnosti hudebně pohybové v systému hudebního vzdělávání na ZŠ a SŠ*. Brno: Pedag. Fakulta Masarykovy univerzity, 2005. ISBN: 80-210-3911-6.
- KOLEKTIV AUTORŮ. *Jak vypracovat bakalářskou a diplomovou práci*. 4. přepracované a rozšířené vydání. Praha: Ujak, 2012. ISBN 987-80-7452-024-2.
- KULHÁNKOVÁ, E. *Hudebně pohybová výchova*. Praha: Portál, 2000. ISBN: 80-7178-437-0.
- MAŇÁK, J., T. JANÍK a V. ŠVEC. *Kurikulum v současné škole*. Praha: Paido, 2008. ISBN: 978-80-7315-175-1.
- Národní program rozvoje vzdělávání. Bílá kniha*. Praha: ÚIV, 2001. ISBN: 80-211-0372-8.
- NELEŠOVSKÁ, A. *Pedagogická komunikace v teorii a praxi*. Praha: Grada, 2005. ISBN: 80-247-0738-1.
- POLEDŇÁK, I. *ABC hudební psychologie: stručný slovník*. 1. vyd. Praha: Supraphon, 1984.
- PRŮCHA, J. *Pedagogický slovník*. 4. aktualizované vydání. Praha: Portal, 2003. ISBN 80-7178-772-8.

PRŮCHA, J. *Učitel – Současné poznatky o profesi*. Praha: Portál, 2002. ISBN: 80-7178-621-7.

SEDLÁK, F. a kolektiv., *Nové cesty hudební výchovy*. Praha:SPN, 1983. ISBN: 14-299-83.

VRKOČOVÁ, L. *Slovníček základních hudebních pojmů*. Vlastní náklad, 1994. ISBN: 80-90 1644-1-1.

HARAZÍMOVÁ , L., SKARLANTOVÁ, J. *Estetická výchova*. 1. vydání. Havlíčkův Brod: Fragment, 1998. ISBN: 80-7200-277-5.

Seznam použitých internetových zdrojů

WIKIPEDIE. *Otevřená encyklopedie. Rámcový vzdělávací program*. [online]. Dostupné z:http://cs.wikipedia.org/wiki/R%C3%A1mcov%C3%BD_vzd%C4%9B%C3%A1vac%C3%AD_program

MŠMT. *Upravený rámcově vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/upraveny-ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani>

Seznam grafů a tabulek

Seznam grafů

Graf 1: Pohlaví	49
Graf 2: Aprobace Hv	49
Graf 3: Ročník, ve kterém vyučujete Hv	50
Graf 4: Dostatečný výběr písní	50
Graf 5: Písňe různých žánrů	51
Graf 6: Využití hudebních nástrojů	51
Graf 7: Náměty k využití pohybu	52
Graf 8: Cvičení a rozvoj dynamiky	52
Graf 9: Inspirace k využití vokálů	53
Graf 10: Návody k rytmicizaci písní	53
Graf 11: Návody k procvičování rytmů	54
Graf 12: Cvičení ke správnému dýchání	54
Graf 13: Cvičení k rozvoji výslovnosti	55
Graf 14: Důležitost hlasové hygieny	55
Graf 15: Využívání 2/4 taktu	56
Graf 16: Využívání 3/4 taktu	56
Graf 17: Využívání 4/4 taktu	57
Graf 18: Náměty k hudebním hrám	57
Graf 19: Výuka taktování	58
Graf 20: Nabídka tanečních her	58
Graf 21: Náměty na pantomimu	59
Graf 22: Procvičování melodie vzestupné a sestupné	59
Graf 23: Seznámení s hudebními žánry	60
Graf 24: Seznámení s významnými skladateli	60
Graf 25: Písňe k různým typům tanců	61
Graf 26: Pohybové rozpracování tanců	61
Graf 27: Příložené CD s melodiemi k tancům	62
Graf 28: Příložené CD s ukázkami hudebních děl významných skladatelů	62
Graf 29: Materiály, ze kterých čerpáte, jsou přehledné a dostačující	63

Seznam tabulek

Tabulka 1: Jaký materiál používáte k výuce Hv? Uveďte termín i rok vydání.	64
Tabulka 2: Podle čeho si danou literaturu vybíráte?	65
Tabulka 3: Zdá se Vám literatura dostačující?	66
Tabulka 4: Co v literatuře dle Vašeho názoru chybí?	67
Tabulka 5: Máte ve škole dostatek instrumentálních nástrojů?	68
Tabulka 6: Z čeho nejvíce čerpáte inspiraci?	69
Tabulka 7: Využíváte při výuce Hv mezipředmětové vztahy?	70
Tabulka 8: Jaké aktivity využíváte v rámci Hv?	71
Tabulka 9: Jaké materiály byste navrhli ke zlepšení výuky Hv?	72

Seznam příloh

Příloha A – Dotazník.....	I – VI
---------------------------	--------

Příloha A - Dotazník

Vážení kolegové,

moc vás prosím o vyplnění dotazníků v rámci mé diplomové práce, zaměřené na výzkum dostupného materiálu k výuce Hv ve 3., 4. a 5. roč. základních škol Chomutovska. Vyplňování vám nezabere více jak 20 minut vašeho času. Velmi děkuji za ochotu.

S pozdravem Bc. Petra Rompotlová

DOTAZNÍK č. 1

1. Pohlaví

- a, muž
- b, žena

2. Aprobace Hv

- a) ano
- b) ne

3. Ročník (y), ve kterých vyučujete Hv

- a, 3.
- b, 4.
- c, 5.

Zapište, zda v učebnicích, které k výuce Hv používáte, je obsaženo:

4. Dostatečný výběr písní

- a, ano
- b, ne
- c, neumím se vyjádřit

5. Písně různých žánrů

- a) ano
- b) ne
- c) neumím se vyjádřit

6. Využití hudebních nástrojů

- a) ano
- b) ne
- c) neumím se vyjádřit

7. Náměty k využití pohybu

- a) ano
- b) ne
- c) neumím se vyjádřit

8. Cvičení na rozvoj dynamiky

- a) ano
- b) ne
- c) neumím se vyjádřit

9. Inspirace k využití vokálů

- a) ano
- b) ne
- c) neumím se vyjádřit

10. Návody k rytmizaci písni

- a, ano
- b) ne
- c) neumím se vyjádřit

11. Návody k procvičování rytmů

- a) ano
- b) ne
- c) neumím se vyjádřit

12. Cvičení ke správnému dýchání

- a) ano
- b) ne
- c) neumím se vyjádřit

13. Cvičení k rozvoji výslovnosti

- a) ano
- b) ne
- c) neumím se vyjádřit

14. Důležitost hlasové hygieny

- a) ano
- b) ne
- c) neumím se vyjádřit

15. Využívání 2/4 taktu

- a) ano
- b) ne
- c) neumím se vyjádřit

16. Využívání 3/4 taktu

- a) ano
- b) ne
- c) neumím se vyjádřit

17. Využívání 4/4 taktu

- a) ano
- b) ne
- c) neumím se vyjádřit

18. Náměty k hudebním hrám

- a) ano
- b) ne
- c) neumím se vyjádřit

19. Výuka taktování

- a) ano
- b) ne
- c) neumím se vyjádřit

20. Nabídka tanečních her

- a) ano
- b) ne
- c) neumím se vyjádřit

21. Náměty na pantomimu

- a) ano
- b) ne
- c) neumím se vyjádřit

22. Procvičování melodie vzestupné a sestupné

- a) ano
- b) ne
- c) neumím se vyjádřit

23. Seznámení s hudebními žánry

- a) ano
- b) ne
- c) neumím se vyjádřit

24. Seznámení s významnými skladateli

- a) ano
- b) ne
- c) neumím se vyjádřit

25. Písně k různým typům tanců

- a) ano
- b) ne
- c) neumím se vyjádřit

26. Pohybové rozpracování tanců

- a) ano
- b) ne
- c) neumím se vyjádřit

27. Příložené CD s melodiemi k tancům

- a) ano
- b) ne
- c) neumím se vyjádřit

28. Příložené CD s ukázkami hudebních děl významných skladatelů

- a) ano
- b) ne
- c) neumím se vyjádřit

29. Materiály, ze kterých čerpáte, jsou přehledné a dostačující

- a) ano
- b) ne
- c) neumím se vyjádřit

DOTAZNÍK č. 2

1. Jaký materiál k výuce Hv používáte? Uveďte prosím i rok vydání.

2. Podle čeho si danou literaturu vybíráte? (písně,...)

3. Zdá se Vám literatura dostačující a proč?

4. Co v literatuře dle vašeho názoru chybí?

5. Máte ve škole dostatek instrumentálních nástrojů? Pokud ne, proč?

6. Z čeho nejvíce čerpáte inspiraci? (internet, učebnice, CD, DVD,...)

7. Využíváte při výuce Hv mezipředmětové vztahy? Jaké?

8. Jaké aktivity využíváte v rámci Hv?

9. Jaké materiály byste navrhli ke zlepšení výuky Hv?

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Petra Rompotlová

Obor: Speciální pedagogika – učitelství

Forma studia: kombinovaná

Název práce: Hudební výchova na 1. stupni ZŠ a využití výukových prostředků

Rok: 2014

Počet stran: 83

Celkový počet stran příloh: 6

Počet titulů české literatury a pramenů: 19

Počet titulů zahraniční literatury a pramenů: 0

Počet internetových zdrojů: 2

Vedoucí práce: PaedDr. Viola Rašínová